

Tartu Ülikooli
Sotsiaal- ja haridusteaduskond
Haridusteaduste instituut
Põhikooli mitme aine õpetaja õppekava

Marge Sepping

7. JA 10. KLASSI ÕPILASTE ARVAMUSED VAHETUNNI KOHTA ÜHE KOOLI
NÄITEL

Magistritöö

Juhendaja: kaasprofessor Kristi Kõiv

Tartu 2025

Kokkuvõte

7. ja 10. klassi õpilaste arvamus vahetunni kohta ühe kooli näitel

Töö eesmärgiks oli välja selgitada 7. ja 10. klassi õpilaste arvamus vahetunni meeldivuse, vahetunni tegevuste ja vahetunni paremaks muutmise kohta ühe kooli näitel. Käesolevas kvalitatiivses uuringu valimis osales 16 õpilast, nendest 8 õpilast 7. klassist ja 8 õpilast 10. klassist. Uurimismetodina kasutati poolstruktureeritud intervjuud, mille andmeid analüüsiti kvalitatiivse induktiivse sisuanalüüsi meetodiga. Uurimistulemustest selgus, et nii 7. klassi kui ka 10. klassi õpilastele meeldis hommikune, lõunane ja pealelõunane vahetund, iseäranis lõunane vahetund. Tulemustes ilmsid 7. klassi ja 10. klassi õpilaste tegevuste erinevused. Kui nooremaelised väärtustasid omavahelist suhtlust ja füüsilisi tegevusi, siis 10. klassi õpilased väärtustasid rahulikkust ja puhkust vahetundides. Nii hommikusi, lõunaseid kui ka pealelõunaseid vahetunde väärtustati mitte oma kestuse ja sisuliste võimaluste poolest vaid ka sotsiaalse keskkonnana. Selgus veel, et õpilased soovivad olla rohkem kaasatud seoses vahetundide aktiivsemaks muutmiseks.

Märksõnad: vahetund, õpilased, vahetunni tegevused, vahetunni meeldivus

Abstract

7th and 10th grade students' opinions on the recess in one school example

The aim of the thesis was to find out the opinions of 7th and 10th grade students on the pleasantness of recess, recess activities and how to improve recess using the example of one school. This qualitative study sample included 16 students, 8 of whom were from 7th grade and 8 from 10th grade. The research method used was semi-structured interviews, the data of which were analyzed using the qualitative inductive content analysis method. The research results revealed that both 7th grade and 10th grade students enjoy morning, lunch and afternoon recess, especially lunch recess. The results revealed differences in the activities of 7th grade and 10th grade students. While younger students valued communication and physical activities, 10th grade students valued calmness and rest during recess. Morning, lunch, and afternoon recesses were valued not only for their duration and substantive opportunities, but also as a social environment. It also became that students want to be more involved in the organization of recess with their own opinions and suggestions.

Keywords: recess, students, recess activities, recess pleasantness

Sisukord

Kokkuvõte	2
Abstract	2
Sisukord.....	3
Sissejuhatus	4
1. Teoreetiline ülevaade	5
<i>Vahetundide tähtsus õpilaste koolielus</i>	5
2. Metoodika	7
2.1. Valim.....	7
2.2. Uurimismeetod ja protseduur	8
2.3. Kvalitatiivne andmeanaliis	10
3. Tulemused.....	11
3.1. 7. ja 10. klass õpilaste arvamused vahetundide meeldivuse kohta.....	11
3.2. 7. ja 10. klass õpilaste arvamused hommikuse vahetunni meeldivuse kohta.....	13
3.3. 7. ja 10. klassi õpilaste arvamused lõunase vahetunni meeldivuse kohta	14
3.4. 7. ja 10. klassi õpilaste arvamused pealelõunase vahetunni meeldivuse kohta	15
3.5. 7. ja 10. klassi õpilaste arvamused tegevuse kohta hommikusel vahetunnis	16
3.6. 7. ja 10. klassi õpilaste arvamused tegevuse kohta lõunases vahetunnis	19
3.7. 7. ja 10. klassi õpilaste arvamused tegevuse kohta pealelõunases vahetunnis	21
3.8. 7. ja 10. klassi õpilaste arvamused reeglite kohta vahetunnis	23
3.9. 7. ja 10. klassi õpilaste arvamused vahetunni paremaks muutmise kohta	25
3.10. 7. ja 10. klassi õpilaste suhtumine kooli	28
Arutelu.....	29
Tänuõnad	34
Autorsuse kinnitus.....	34
Kasutatud kirjandus	35
Lisad	38
Lisa 1. Intervjuu kava.....	39
Lisa 2. 7. klassi ja 10. klassi õpilaste tsitaat, kood, alakategooria ja kategooria pealelõunase vahetunni meeldivuse kohta	40

Sissejuhatus

Vahetunnid on koolipäeva lahutamatu osa, mille tähtsus ulatub kaugemale kui ajaline paus tundide vahel. Empiirilised uuringud, sealhulgas Pellegrini ja Smithi (1993) viitavad selgelt, et vahetundidel on märkimisväärne mõju õpilaste eneseregulatsioonile ja järgnevale käitumisele tundides, samas (Stellino jt, 2010) sõnul pakub vahetund õpilastele võimalusi leida endale „vabal valikul“ meelepäraseid tegevusi. Et mõista vahetundide tähendust kogu koolikogemuse kontekstis, on oluline pöörata tähelepanu õpilaste endi vaatenurkadele. Uuringutes (Ruus, 2007; Pellegrini & Blatchford, 2000) rõhutakse, et õpilaste vaatenurk on koolikogemuste ja heaolu paremaks mõistmiseks hädavajalik, sest õpilaste endi arvamuste ja kogemuste kuulamine ning nendega arvestamine saab olla abiks koolikeskkonna arendamisel, toetades seeläbi õpilaste sotsiaalset ja emotsionaalset arengut. Õpilased tajuvad vahetundi kui puhkamise aega, võimalusel valivad nad sageli aktiivse liikumisega seotud tegevusi (Ruskin 1994, viidanud Yalon- Chamovitz, 2006). Füüsiline liikumine vahetunnis on väga oluline õpilaste vaimse, füüsilise ja sotsiaalse heaolu seisukohalt (Beard, 2018).

Mitmed autorid (nt Ruus jt, 2007; Pellegrini & Blatchford, 2000) on maininud, et just õppijate kogemused ja hinnangud on koolikeskkonna kujundamisel hindamatuks allikaks. Sarv (2008) on nentinud, et praegune kooli sotsiaalne kliima ja koolikultuur on suuresti kätketud õpetajate ja juhtkonna arusaamadest ja käitumisest. Selleks, et täiskasvanud, õpetajad, koolijuhid ja lapsevanemad saaksid paremini mõista õpilaste koolikogemust ja vahetundide kasulikkust nende igapäevaelus, on oluline vaadelda koolikeskkonda õpilaste endi perspektiivist. Hechinger Raport (2022) andmetel on põhikooli III astme õpilastel mängul ja suhtlusel oluline koht emotsionaalsele heaolule, tajudes tugevalt vahetunde kui „nende aega“, kus saavad ise otsustada oma tegevuste ja kaaslaste üle. Samas gümnaasiumiastme õpilastel on vahetundide tähendus muutunud, sest õppetöö koormus on suurem ja pinged tulevikuvälikutega tugevamad. Tulemusena võivad nad tajuda vahetunde pigem puhke- või ettevalmistusajana aga mitte enam sotsiaalse aktiivsuse võimalusena. Vahetunni vaate kohta õpilaste hinnangul on antud uurimuses keskendutud 7. klassi ja gümnaasiumi astmest 10. klassi õpilastele, püstitades uurimisprobleemina küsimuse, et kas erinevas kooliastmes õppivad õpilased hindavad vahetundi kui koolipäeva osa sarnaselt.

1. Teoreetiline ülevaade

Vahetundide tähtsus õpilaste koolielus

Vahetunnid on loomulik ja vajalik osa koolipäevast, andes õpilastele aega ringi liikuda ja puhata ning aidates neil hiljem paremini keskenduda ja õppida (Pellegrini, 2005). Vahetund on ennekõike seltskondlik aeg, mil õpilased kohtuvad, mängivad ja räägivad omavahel (Blatchford, 1998). Samas Pellegrini (2005) rõhutab veel, et vahetund ei ole üksnes füüsiline paus, vaid oluline aeg, mil õpilased saavad vabalt suhelda ja ennast väljendada. Selline valikuvabadus toetab õpilaste autonoomiat, emotsionaalset arengut ning aitab kaasa üldise koolikogemuse positiivsusele.

Vahetundides õpilased kogevad ja arendavad sõprussuhteid ning saavad hakkama konfliktsituatsioonidega, õppides seeläbi olulisi sotsiaalseid oskuseid (Blatchford, 1998). Ameerika pediaatria akadeemia (APA) on kirjeldanud oma 2013. aasta poliitikaavalduses „Vaheaja otsustav roll koolis“ vahetundi, kui õpilastele vajalikku pausi päevas, mis on oluline sotsiaalse, emotsionaalse, füüsilise ja kognitiivse arengu tõhusamaks muutmiseks (Ramstett & Murray, 2017).

Pellegrini ja Smith (1993) on pakkunud väärtuslikku ülevaadet psühholoogilisest kirjandusest, et näidata vahetunni olulisust õpilaste sotsiaalsele ja kognitiivsele arengule (Blatchford, 1998). Koolipäeva jooksul on vahetund ainus aeg, mil õpilased saavad kontrollida ise oma tegevusi ja valikuid, mis annavad neile ise otsuste langetamise võimaluse ja toetavad positiivset enesehinnangut (Waite- Stupiansky & Findlay, 2001, viidanud Kriisa 2020). Pellegrini, Huberty ja Jones (1995) on ära märkinud, et õigesti ajastatud vahetunnid aitavad õpilastel tundides paremini keskenduda, suurendades nende kaasatust klassiruumi tegevustes. See tähendab, et vahetunnid, mis on paigutatud koolipäeva sisse sobiva aja ja piisava pikkusega, toetavad kõige paremini õpilaste heaolu ja õppimist. Vahetundide mitmekesisus on oluline tegur õpilaste motivatsiooni ja koolirõõmu säilitamisel, sest erinevad tegevusvalikud toetavad autonoomiat, kuuluvustunnet ja annavad õpilastele võimaluse tunda end oskusliku ja võimekana (Deci & Ryan, 2000). Varasematest uuringutest on Pellegrini ja Blatchford (2000) välja toonud, et õpilaste isiklikud kogemused ja arvamused vahetundide kohta on olulised, et mõista nende mõju õpilaste üldisele heaolule ja koolielule. Kriisa (2020) uurimusest selgub, et õpilased soovivad olla rohkem kaasatud vahetundide korraldusse. Ka Frønes (2006) ja Nordahl jt (2016) oma teadusuuringutes on välja toonud, et õpilaste arvamused

võivad anda väärtuslikku teavet koolikeskkonna ja vahetundide täiendamiseks, toetades seeläbi vaimset ja sotsiaalset arengut veelgi.

Mitmed uuringud nagu (Kõiv, 2001; Meyer ja Berhe, 1999) on märkinud, et vahetundides võib esineda ka koolivägivalda. Selliseid vahejuhtumeid võib olla koridorides, garderoobides, tualetis ja kooliõuel. Välja toodud kohtades tekkinud konfliktid ja vägivaldsed olukorrad pärsivad õpilaste turvatunnet ja üldist heaolu. Seetõttu on oluline, et vahetundides oleks loodud keskkond, mis toetaks õpilaste turvatunnet ja sotsiaalset heaolu. Sama mõtet on toonud esile ka Pellegrini ja Bohn (2005), kes väidavad, et vahetunni kvaliteedi tõstmiseks on oluline luua turvaline ja stimuleeriv keskkond mitmekesiste tegevustega ning tagada õpetaja kohalolek. Siiski ei saa väita, et õpetaja kohalolu põhineb üksnes kontrolli kehtestamisel turvalisuse tagamiseks, vaid see toetub ka usaldusele, selgusele ja osalusele, mis tugineb hästi läbi mõeldud reeglistikul. Samas juhib Jürgenson (2020) tähelepanu sellele, et reeglite olemasolu ei taga turvalisust, sest on õpilasi, kes ei järgi neid ja võib tekkida oht reeglite tõsiseltvõetavusele. Kui õpilased tunnevad, et neil on hääleõigus reeglite kujundamisel või vähemalt nende mõtestamisel, suureneb ka reeglitest kinnipidamine ning koolieluga rahulolu (Gibbs, 2013).

Kool ja koolikliima on õpilaste tähtsad arengutegurid- koolikliima mõjutab toimetulekustrateegiaid, mis on olulised kooliedu, õpilaste psühholoogilise ja füsioloogilise heaolu ning nende optimistlike või pessimistlike tulevikulootuste seisukohalt (Sarv, 2008). Liikuma Kutsuv Kool (2024) toob välja, et õpilaste omavaheliste heade suhete soodustamine ning kiusamise ja konfliktide ennetamist aitavad ära hoida aktiivsed vahetunnid, tuues kaasa suurema koolirõõmu ja motivatsiooni. Enamik õpilasi peab vahetundi koolipäeva kõige meeldivamaks osaks, sest saavad luua uusi tutvusi, lõõgastuda peale pingelist õppetööd ja olla füüsiliselt aktiivsed (Kriisa, 2020). Samas on (Just & Price, 2015) täheldanud, et päeva teises pooles on vahetundides enamasti passiivsemad tegevused, nagu lihtsalt olemine, vaikne suhtlus või telefonis aja veetmine, mis näitavad õpilaste vajadust vaimseks lõõgastumiseks. Tõhus ja õpilasekeskne vahetundide korraldus võib olla oluline ressurss nii õppimise toetamisel kui ka koolikeskkonna tervikliku arendamise seisukohalt. Martinez- Andres jt. (2017) nendivad, et vahetunni paremaks muutmisel on ka mängulistel tegevustel keskne roll, toetades õpilaste loomulikku vajadust liikumise, sotsiaalse suhtluse ja loovuse järele. Lisaks pakuvad mängulised tegevused õpilastele võimalust kogeda rõõmu ja kuuluvustunnet, mis omakorda vähendab stressi ning suurendab koolieluga rahulolu. Kokkuvõtvalt võib väita, et

vahetunnid toetavad mitte üksnes õpilaste heaolu ja toimetulekut koolis, vaid ka akadeemilist edukust ja sotsiaalsete oskuste kujunemist.

Käesoleva töö eesmärk oli kirjeldada 7. klassi ja 10. klassi õpilaste arvamus vahetunni meeldivuse, vahetunni tegevuste ja vahetunni paremaks muutmise kohta ühe kooli näitel.

Magistritöö keskendub 7. klassi ja 10. klassi õpilaste vaatenurgale vahetundide tähenduslikkusele koolipäeva lõikes kvalitatiivse uuringuna, kus otsitakse vastuseid järgmistele uurimisküsimustele:

Millised on 7. ja 10. klassi õpilaste arvamusd hommikuse, lõunase ja pärastlõunase vahetunni meeldivuse kohta?

Millised on 7. ja 10. klassi õpilaste arvamusd hommikuse, lõunase ja pärastlõunase vahetunni kohta seoses tegevustega vahetunnis?

Millised on 7. ja 10. klassi õpilaste arvamusd vahetunni paremaks muutmise võimaluste kohta?

2. Metoodika

Uurimuse eesmärgist lähtuvalt valis uurija uurimuse läbiviimiseks kvalitatiivse uurimisviisi. Andmekogumiseks kasutati poolstruktureeritud intervjuud. Intervjuu võimaldab uurida inimeste subjektiivseid kogemusi, mõtteid, tundeid, käitumist ja tähendusi (Patton, 2002). Selline lähenemine on paindlikum, võimaldades intervjuu käigus esitada täiendavaid küsimusi (Hirsjärvi & Hurme, 2006), et uurida süvitsi teemasid, mis on küsitletava jaoks olulised (Kidron, 2008). Poolstruktureeritud intervjuu sissejuhatavaks küsimuseks esitati küsimus: kirjelda palun, mis Sulle kooli tulles ja koolis olles kõige rohkem meeldib? Too mõni näide. Sissejuhatava küsimusega uuriti, mis õpilastele kooliga seoses meeldib.

2.1. Valim

Käesoleva uurimuse valimiks on kasutatud mugavusvalimit kooli valikul, mis on kombineeritud eesmärgipärase valimiga kui valimi kriteeriumiks oli III- ja gümnaasiumiastme üks esindusklass. Eesmärgipärase valimi peamine eesmärk ei ole valimi esinduslikkus kogu populatsiooni suhtes, vaid pigem nende osalejate kaasamine, kellel on uuringu jaoks spetsiifilised teadmised või kogemused (Õunapuu, 2014). Esindusklassi III kooliastmest moodustas 7. klass ja gümnaasiumiastmest 10. klass ühe kooli näitel. Kokku osales uurimuses 16 õpilast ja peeti silmas ka uuritavate soolist tasakaalu. Õpilasi oli 7. klassist ja 10. klassist

võrdselt, st 50% poisse ja 50% tüdrukuid. Esimese valimi moodustasid 8 õpilast, kes õppisid 7. klassis ning teise valimi moodustasid 8 õpilast, kes õppisid 10. klassis.

Kahe valimi andmed koos tähistega [järjekorranumbri (I1-8), soo (T); (P) ja klassiga (7); (10)] on välja toodud tabelis 1.

Tabel 1. Uuritavate üldandmed: sugu, klass ja kood

7. klass			10. klass		
Sugu	Klass	Kood	Sugu	Klass	Kood
Tüdruk	7. klass	I1-7T	Tüdruk	10. klass	I1-10T
Tüdruk	7. klass	I2-7T	Tüdruk	10. klass	I2-10T
Tüdruk	7. klass	I3-7T	Tüdruk	10. klass	I3-10T
Tüdruk	7. klass	I4-7T	Tüdruk	10. klass	I4-10T
Poiss	7. klass	I1-7P	Poiss	10. klass	I1-10P
Poiss	7. klass	I2-7P	Poiss	10. klass	I2-10P
Poiss	7. klass	I3-7P	Poiss	10. klass	I3-10P
Poiss	7. klass	I4-7P	Poiss	10. klass	I4-10P

2.2. Uurimismeetod ja protseduur

Andmete kogumine toimus poolstruktureeritud intervjuu vormis, mille käigus koguti kvantitatiivset ning kvalitatiivset teavet. Kvantitatiivne andmekogumine keskendus statistilistele näitajatele. Kvalitatiivne analüüs hõlmas sisuanalüüsi, mille eesmärgiks oli uurida õpilaste arvamus ja kogemusi vahetundide erinevate aspektide kohta.

Uurimisinstrumentideks kasutati poolstruktureeritud intervjuud, mis on eestindatud ja valideeritud eelneva uurimuse (Kriisa, 2012) käigus, toetudes Pellegrini ja Blatchford'i (2000) uuringule, milles käsitleti õpilaste vahetunni tegevust ja vahetunni meeldivust.

Poolstruktureeritud intervjuu esimeses ploki küsis uurija õpilaste arvamus vahetunni meeldivuse kohta: *Kuidas Sulle meeldib hommikune vahetund, lõunane vahetund, pealelõunane vahetund, õuevahetund ja vahetund koolimajas sees?* Poolstruktureeritud intervjuu esimeses ploki kasutati vahetunni meeldivuse mõõtmiseks ankeeti, mille aluseks oli 5-punktiline *Likert* skaala (Kriisa, 2020) ning millele vastajad vastasid suuliselt. Vahetunni meeldivust seoses hommikuse, lõunase, pealelõunase vahetunni, õuevahetunni ja vahetunni kohta koolimajas sees andsid uuritavad vastused järgmisel skaalal: *Mulle meeldib väga; Mulle meeldib üsna hästi; Ma ei tea, kas mulle meeldib või ei meeldi; Ei meeldi; Mulle ei meeldi üldse.* Arvutati mõlema valimi puhul uuritavate protsendid, kes kuuele küsimusele vastates erinevaid vastusevariante kasutasid. Poolstruktureeritud intervjuu teises ploki küsis uurija õpilaste arvamus vahetunni tegevuste kohta eraldi lähtudes päeva erinevatest osadest: *Mida*

Sa hommikuses, lõunases ja pealelõunases vahetunnis teed? Poolstruktureeritud intervjuu kolmandas plokis küsis uurija õpilaste arvamust vahetunni paremaks muutmise kohta koolis: *Kuidas vahetundi Sinu arvates koolis saaks paremaks muuta?* Intervjuu küsimuste sissejuhatavasse plokki lisati üks üldine küsimus: *Kirjelda palun, mis Sulle kooli tulles ja koolis olles kõige rohkem meeldib. Too mõni näide.* Poolstruktureeritud intervjuu kava intervjuu teise ja kolmanda plokki kohta on esitatud lisa 1. Uuringu läbiviimisel järgiti andmete kogumist ja kasutamist vastavalt eetika nõuetele. Intervjuud viidi läbi individuaalselt iga õpilasega eraldi eelnevalt selleks ettevalmistatud ruumis. Enne intervjuu algust tutvustati igale õpilasele individuaalselt uurimuse eesmärki ja konfidentsiaalsuse põhimõtet ning ka teavet salvestise edasise kasutamise kohta. Intervjuud salvestati vastavalt intervjuueeritavate nõusolekul intervjuueeriija mobiiltelefoniga. Salvestamiseks kasutati rakendust *Helisalvesti* ja kahte *Bluetooth* ühendusega mikrofoni koos vastuvõtjaga. Poolstruktureeritud intervjuus esitati avatud küsimusi, et koguda kvalitatiivset teavet. Selline lähenemine on paindlikum, võimaldades intervjuu käigus esitada täiendavaid küsimusi ja vajadusel mugandada küsimusi vastavalt küsitleva vastusele (Hirsjärvi & Hurme, 2006; Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2005). Sellise meetodi valik oli teadlik, sest vahetu kontakt intervjuueeritavatega aitab tagada küsimuste täpsustamise ja autentsete andmete kogumise, võimaldades uurida süvitsi teemasid, mis on küsitleva jaoks olulised (Kidron, 2008). Uuringu usaldusvääruse tagamiseks viidi läbi pilootintervjuud, mille eesmärk oli testida küsimuste sobivust ja selgust ning vajadusel täpsustada intervjuu kava. Pilootintervjuud toimusid 2024 aasta novembris ja detsembris 7. klassi 4 õpilase ja 10. klassi 4 õpilasega. Pilootintervjuude kestus oli 7. klassi õpilastega 3 - 6 minutit ja 10. klassi õpilastega 4 - 7 minutit. Kogutud tulemuste põhjal ei olnud vajalik teha muudatusi intervjuu kava küsimuste järjekorras ega ka sõnastuses. Jaanuaris ja veebruaris 2025 viidi läbi peamine uuring, kus kasutati poolstruktureeritud intervjuu kava muutmata kujul. Uurija kohtus intervjuueeritavatega isiklikult, pakkudes neile tuttavat keskkonda, mis soodustas avatud ja usaldusväärset suhtlust. Peamise uuringu intervjuude kestus varieerus sõltuvalt õpilasest: 7. klassi õpilastega kestis intervjuu 5 - 8 minutit ja 10. klassi õpilastega 7 - 13 minutit. Uuringu läbiviimiseks edastati 7. ja 10. klassi õpilastele ning nende vanematele uuringus osalemise nõusoleku kiri, mis oli saadetud e- kooli kaudu. Lapsevanemad andsid nõusolek Uuringu metoodikat järgides juhenduti Grillham'i (2000, viidatud Laherand, 2008) välja toodud intervjuu läbiviimise nelja etapi mudelist, et tagada sujuv ja läbipaistev andmete kogumise protsess. Sissejuhatavas etapis selgitati intervjuueeritavale uuringu eesmärki ja küsiti nõusolekut salvestamiseks, Seejärel anti märguanne intervjuu alustamiseks. Põhiosas

keskenduti sisulistele küsimustele, millele järgnes lõpetav etapp, kus tänati osalejat ja kinnitati tema panuse väärtust.

Veel oli intervjuerijale abiks SHARE küsitleja juhend (2019), mis rõhutas mõningaid olulisi punkte intervjuude läbiviimisel. Kindlasti on oluline, et uurija reageeriks aktiivselt intervjueritava vastustele, et hoida vestluse dünaamikat ja näidata huvi intervjueritava arvamuste vastu. Samuti tagada küsimuste üheselt mõistetavus ning võimaldada intervjueritaval küsimustele rahulikult vastata. Vajalik on anda piisavalt aega vastamiseks ning ei ole soovitatav esitada konkreetseid näiteid, kuna need võivad mõjutada intervjueritava vastuseid ning moonutada uuringu tulemusi. Kogu intervjuu protsessi vältel püüti tagada intervjueritavate mugavus ja turvatunne, et uuringus osalejad saaksid jagada oma mõtteid ja arvamusi ausalt ning avameelselt.

2.3. Kvalitatiivne andmeanalüüs

Poolstruktureeritud intervjuude analüüsimisel kasutati induktiivse kvalitatiivse sisuanalüüsi meetodit, sest oluline oli keskenduda teksti sisulisele tähendusele ning uurida intervjueritavate arvamusi (Laherand, 2008). Uurimistöö andmeanalüüsi esimeses etapis keskenduti helifailide transkribeerimisele. Selleks laaditi uurija salvestatud helifailid üles Tallinna Tehnikaülikooli kõnetehnoloogia labori avalikku automaatsesse kõnetuvastusplatvormile *Tekstiks.ee* (Olev & Alumäe, 2022). Kõnetuvastusteenus võimaldas helifailide automaatset transkribeerimist, pakkudes samas ka võimalust uurijal transkribeerimise kontrollimiseks kuulata intervjuusid vajamineval kiirusel edasi - tagasi kerides. See funktsioon oli oluline ebaselgelt transkribeeritud lausete/ sõnade ülekuulamiseks, võimaldades nende manuaalset parandamist ning kontrollimist. Transkribeerimisel lähtuti Laherand (2008) soovist, mille kohaselt tuleb intervjueritava kõnet edasi anda võimalikult täpselt ja ehedalt, isegi juhul, kui see eeldab kirjakeele grammatilistest normidest kõrvale kaldumist. Pärast automaatse transkriptsiooni valmimist võrreldi teksti originaalhelisalvestisega, et tagada andmete maksimaalne täpsus ja vastavus öeldule. Transkriptsiooni kvaliteedi olulisust rõhutavad ka McLellan, MacQueen & Neidig (2003), kelle sõnul mõjutab transkribeerimise täpsus otseselt hilisemat kvalitatiivse andmeanalüüsi usaldusväärsust ja tulemuste paikapidavust. Kokku koostati 34 lehekülge transkribeeritud teksti vormistusega Times New Roman, 12 p ja 1,5 reavahe. Keskmiselt sisaldas iga intervjuu transkriptsioon 1,5 lehekülge teksti. Maksimaalse transkribeeritud teksti pikkus ühe intervjuu kohta oli 5 lehekülge ja minimaalne teksti pikkus 1 lehekülge. Nagu Elo ja Kyngäs (2008) on

selgitanud, moodustatakse kategooriad kogutud andmetest, mitte teooriatest lähtuvalt. Ka uurijad Kalmus, Masso ja Linno (2015) rõhutavad, et kvalitatiivse analüüsi induktiivne lähenemine võimaldab süveneda uuritavate vastustesse ning tõlgendada nende poolt loodud tähendusi. Usaldusväarsuse tõstmiseks osales juhendaja kaaskodeerijana ning täiendas olemasolevaid koode või muutis nende sõnastust. Kodeerimisprotsess oli mitmeetapiline, esmalt oli vaja nii 7. klassi õpilaste transkribeeritud tekstist tuvastada üksikuid tähendusüksusi, millest moodustusi koodid, sealt edasi alakategooriad ja järgmisena üldkategooriad. Sama kodeerimisprotsessi korrati 10. klassi õpilaste transkribeeritud tekstiga. Sarnase sisuga koodid paigutati ühtse alakategooria alla, millest omakorda moodustus kategooria. Näiteks meeldivust kirjeldavad koodid nagu „*saab jälle puhata*“; „*saab puhata pärast tundi*“ koondati alakategooria *puhkamine* alla, mis omakorda moodustas kategooria *positiivne hinnang*. „*Väga vaikne*“; „*rahulik ja vaikne*“; „*ei ole palju inimesi*“ koondati alakategooria *vahetund* alla, mis omakorda paigutus *positiivse hinnangu* kategooriasse „*Vene keel on esimene*“ koondati alakategooriasse *vene keel koolipäeva alguses* ja sealt edasi kategooriasse *negatiivne hinnang* ning „*väsind olla*“; „*magan*“ koondati alakategooriasse *väsimus*, mis omakorda paigutati samuti kategooriasse *negatiivne hinnang*. Kategooriate moodustamise (lisa 2) kohta on toodud näide tabelis 2.

Tabel 2. Näide koodide, alakategooriate ja kategooriate moodustamisest

Koodid	Alakategooria	Kategooria
siis sa saad koju minna	} koolipäeva lõpu ootus	} positiivne hinnang
ootad kodu		
saab omaette olla	} omaette olemine	
kõik on rahulikumad	} puhkamine	
koju saab kohe minna	} rõõm	
väga selline kisarohke	} müra	
		} negatiivne hinnang

3. Tulemused

3.1. 7. ja 10. klass õpilaste arvamus vahetundide meeldivuse kohta

Õpilaste hinnangud hommikuse, lõunase, pealelõunase, koolimajas sees ja õuevahetunni meeldivuse kohta kasutati vahetunni meeldivuse mõõtmiseks ankeeti, mille aluseks oli 5-punktiline skaala ning millele uuritavad vastasid suuliselt, kusjuures iga skaala vastusevariandi (*Mulle meeldib väga*; *Mulle meeldib üsna hästi*; *Ma ei tea, kas mulle meeldib*

või ei meeldi; Ei meedi; Mulle ei meeldi üldse) puhul arvutati õpilaste protsent, kes 7. klassis või 10. klassis avatud vastusevariandi valis.

7. ja 10. klassi õpilaste protsentuaalne jaotus seoses hommikusele, lõunasele, pealelõunasele vahetunnile, vahetunnile koolimajas sees ja õuevahetunnile meeldivuse hinnanguid andes on välja toodud tabelis 3.

Tabel 3. 7 ja 10. klassi õpilaste % jaotus seoses hommikuse, lõunase, pealelõunase, vahetunni kohta koolimajas sees ja õuevahetunni kohta hinnaguskalaal

HOMMIKUSE VAHETUNNI MEELDIVUS					
Hinnangu skaala	Väga meeldiv	Meeldiv	Neutraale	Negatiivne	Väga negatiivne
7. klassi õpilased	13%	37%	25%	0%	25%
10. klassi õpilased	13%	37%	25%	0%	25%
LÕUNASE VAHETUNNI MEELDIVUS					
Hinnangu skaala	Väga meeldiv	Meeldiv	Neutraale	Negatiivne	Väga negatiivne
7. klassi õpilased	38%	37%	25%	0%	0%
10. klassi õpilased	83%	17%	0%	0%	0%
PEALELÕUNASE VAHETUNNI MEELDIVUS					
Hinnangu skaala	Väga meeldiv	Meeldiv	Neutraale	Negatiivne	Väga negatiivne
7. klassi õpilased	25%	50%	12%	0%	13%
10. klassi õpilased	12%	63%	25%	0%	0%
VAHETUNNI MEELDIVUS KOOLIMAJA SEES					
Hinnangu skaala	Väga meeldiv	Meeldiv	Neutraale	Negatiivne	Väga negatiivne
7. klassi õpilased	0%	75%	25%	0%	0%
10. klassi õpilased	37%	50%	13%	0%	0%
ÕUEVAHETUNNI MEELDIVUS					
Hinnangu skaala	Väga meeldiv	Meeldiv	Neutraale	Negatiivne	Väga negatiivne
7. klassi õpilased	25%	13%	12%	13%	37%
10. klassi õpilased	25%	12%	50%	0%	13%

Tulemuste põhjal sai välja tuua, et positiivne hinnang hommikuse vahetunni meeldivuse kohta oli 7. klassi õpilaste seas 50% ja sama palju oli ka 10. klassi õpilaste seas. Lõunase vahetunni positiivne hinnang oli 7. klassi õpilaste seas 75% ja 10. klassi õpilastest 100%. Pealelõunase vahetunni meeldivust hindas positiivselt 75% 7. klassi õpilastest ja sama palju ka 10. klassi õpilastest. Vahetunni meeldivus koolimajas sees oli positiivselt hinnatud 7. klassi õpilastest 75% ja 10. klassi õpilastest 87%. Õuevahetunni meeldivust hindas positiivselt 7. klassis 38% õpilastest ja 10. klassi õpilastest 37%. Neutraalne hinnang hommikuse vahetunni kohta oli mõlemas vanuseastmes 25% õpilaste seas. Lõunase vahetunni meeldivust hindas neutraalselt 7. klassi õpilastest 25%. Pealelõunase vahetunni neutraalne hinnang oli 12% 7. klassi õpilastest ja 10. klassis oli 25% õpilastest. Vahetunni meeldivust koolimajas sees hinnati neutraalselt 25% 7. klassi õpilaste hulgas ja 10. klassi õpilastest 13% olid sama

arvamusega. Õuevahetunni meeldivus oli neutraalne 12% 7. klassi õpilaste ja 50% 10. klassi õpilase hinnangul. Negatiivselt hindasid hommikust vahetundi 25% 7. klassi õpilastest. Pealelõunase vahetunni meeldivuse negatiivne hinnang oli 13% 7. klassi õpilastest. Õuevahetunni meeldivuse negatiivne hinnang oli 50% 7. klassi õpilastest ja 13% 10. klassi õpilasest andsid sama hinnangu. Välja toodud tulemustest sai välja tuua tendentsi, et hommikuse, lõunase ja pealelõunase vahetunni meeldivuse hinnangud kaldusid enamjaolt olema eelõige positiivsed. Ka vahetund koolimajas sees sai positiivse hinnangu 7. klassi ja 10. klassi õpilaste poolt. 10. klassi õpilased olid õuevahetunni meeldivuse hinnangul pigem neutraalsed ja 7. klassi õpilased jagunesid pooleks – kas õuevahetund meeldis või ei meeldinud.

3.2. 7. ja 10. klass õpilaste arvamused hommikuse vahetunni meeldivuse kohta

Uurimisküsimuse hommikuse vahetunni meeldivuse hinnangu kohta moodustus andmeanalüüsi tulemustest kaks kategooriat *positiivne hinnang* ja *negatiivne hinnang*, millest 7. klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustus kokku 4 alakategooriat ja 10. klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustus kokku 5 alakategooriat. Kategooria *positiivse hinnangu* alla moodustus kaks alakategooriat: *puhkamine* ja *vahetund* ning *negatiivse kategooria* alla *vene keel koolipäeva alguses* ja *väsimum* 7. klassi õpilaste vastuste tulemustest. 10. klassi õpilaste intervjuuvastuste tulemustest ilmnas kategooria *positiivne hinnang*, mille alla moodustus kolm alakategooriat: *puhkamine*, *vahetund* ja *ei ole müra* ning *negatiivse hinnangu* kategooria alla *igavus* ja *väsimum*. Kategooriate ja alakategooriate jagunemine uuritavate lõikes on toodud tabelis 4.

Tabel 4. 7. ja 10. klassi õpilaste arvamused hommikuse vahetunni meeldivuse kohta: kategooriad ja alakategooriad

7. klassi õpilased		10. klassi õpilased	
Kategooria	Alakategooria	Kategooria	Alakategooria
positiivne hinnang	puhkamine vahetund	positiivne hinnang	puhkamine vahetund ei ole müra
negatiivne hinnang	vene keel koolipäeva alguses väsimum	negatiivne hinnang	igavus väsimum

Positiivne hinnang jagunes 7. klassi õpilaste vastustest kolmeks alakategooriaks. Esimeseks alakategooriaks oli mõlema klassi puhul *vahetund* kui *positiivne kategooria*: „*Üsna meeldib, kuna siis me saame nagu juttu rääkida ja siis ei ole nii palju inimesi ja (...) jah.*” I2-7T. 10.

„(...) hommikune vahetund on nagu selline rahulik (...)“I1-10T; (...) ja siis, siis ma saan nagu lihtsalt istuda(...)“I1-10P. Nii 7. klassi kui ka 10. klassi poolt oli välja toodud teise *positiivse* kategooria alakategooriana puhkamine: „No saad kohe puhata, esimene tund on ära, siis saad jälle puhata kohe.“I3-7P; „(...) hommikune vahetund on nagu selline rahulik (...)“I1-10T. Kolmandaks moodustus mõlemas klassis alakategooriaks *ei ole müra*: „Hommikul meeldis mulle, kuna see nagu rahulik ja siis kohe nagu keegi väikesest ei lõuga's nagu.“I3-7T; „(...) ei ole lärmi, selline nagu (...)“I1-10T. Mittemeeldivuse ehk *negatiivse* kategooria alla moodustus mõlemas klassis alakategooria *väsimus*: „Hommikune vahetund tegelikkuses ei meeldi üldse, sest siis on nagu siuke väsinud olla ja ei jaksa üldse ja (...)“I4-7P; „Et pigem oleks kodus, magaks seal ja siis tavaliselt hommikul silmad niimoodi vaikselt nagu niimoodi kinni veel vaata.“I1-10P ja 10. klass lisas juurde ka *igavuse*: „(...) minu jaoks need hommikused vahetunnid on nagu ebavajalikud.“I4-10T. 7. klassist oli moodustunud *negatiivse hinnangu* kategooria alakategooriana *vene keele tund koolipäeva alguses*: "Kui vene keel on esimene, siis on väga halb.“I2-7P.

3.3. 7. ja 10. klassi õpilaste arvamused lõunase vahetunni meeldivuse kohta

Uurimisküsimuse lõunase vahetunni meeldivuse hinnangu kohta moodustus andmeanalüüsi tulemustest kaks kategooriat *positiivne hinnang* ja *negatiivne hinnang*, millest 7. klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustus kokku kaks alakategooriat ja 10. klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustus kokku 4 alakategooriat. Esimese kategooria *positiivse hinnangu* alla moodustus üks alakategooria: *koolitoit* ning *negatiivse kategooria* alla samamoodi *koolitoit*. Teise kategooria *positiivse hinnangu* alla moodustus neli alakategooriat: *koolitoit*, *toitlustuse organiseeritus*, *toitlustuskeskkond* ja *pikk vahetund e. oma aeg*. Kategooriate ja alakategooriate jagunemine uuritavate lõikes on toodud tabelis 5.

Tabel 5. 7. ja 10. klassi õpilaste arvamused lõunase vahetunni meeldivuse kohta: kategooriad ja alakategooriad

7. klassi õpilased		10. klassi õpilased	
Kategooria	Alakategooria	Kategooria	Alakategooria
positiivne hinnang	koolitoit	positiivne hinnang	koolitoit
negatiivne hinnang	koolitoit		toitlustuse organiseeritus toitlustuskeskkond pikk vahetund e. oma aeg

Mõlemas vanuserühmas moodustus kategoorias *positiivne hinnang* välja alakategooria *koolitoit*: „(...)söök meeldib.“; „Meeldib, söögivahetund,(...)“^{I4-7T}; „Kõige oluline vahetund, mis mul on (...) mida ma ootan.“; „(...) mulle väga meeldib noh, siin nagu, on selline kodune söök.“^{I1-10T}. 10. klassi õpilaste seas moodustus kategooriasse *positiivne hinnang* veel kolm alakategooriat: *toitlustuse organiseeritus, toitlustuskeskkond ja pikk vahetund ehk oma aeg*: „Ja sööklas on, ei ole nagu järjekordi ka (...)“^{I2-10T}; „(...) mulle meeldib keskkond, meeldivad need pikad vahetunnid. Mul on rohkem aega (...)“^{I2-10T}. *Mitte-meeldivuse ehk negatiivse kategooria* alla moodustus ainult alakategooria *koolitoit* „Koolitoit ei ole hea.“^{I2-7P}; (...) ning kui ei käi söömas, siis on halb toit.“^{I1-7T}.

3.4. 7. ja 10. klassi õpilaste arvamusd pealelõunase vahetunni meeldivuse kohta

Uurimisküsimuse pealelõunase vahetunni meeldivuse hinnangu kohta moodustus andmeanalüüsi tulemustest kaks kategooriat *positiivne hinnang* ja *negatiivne hinnang*, millest 7. klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustus kokku 6 alakategooriat ja 10. klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustus kokku 3 alakategooriat. 7. klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustus *positiivse hinnangu* alla 5 alakategooriat: *koolipäeva lõpp, rõõm, kojumineku ootus, lihtsalt olemine ja puhkamine*. 10. klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustus *positiivse hinnangu* alla kaks alakategooriat: *koolipäeva lõpu ootus ja lühike vahetund*. 7. klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustus *negatiivse hinnangu* alla *müra* ja 10. klassi õpilaste vastuste tulemustest *väsitus*. Kategooriate ja alakategooriate jagunemine uuritavate lõikes on toodud tabelis 6.

Tabel 6. 7. ja 10. klassi õpilaste arvamusd pealelõunase vahetunni meeldivuse kohta: kategooriad ja alakategooriad

7. klassi õpilased		10. klassi õpilased	
Kategooria	Alakategooria	Kategooria	Alakategooria
positiivne hinnang	koolipäeva lõpu ootus	positiivne hinnang	koolipäeva lõpu ootus
	rõõm		lühike vahetund
	kojumineku ootus		
	puhkamine		
negatiivne hinnang	müra	negatiivne hinnang	väsitus

Positiivne hinnang jagunes 7. klassi õpilaste vastuste tulemustest 5 alakategooriaks. Esimeseks alakategooriaks oli mõlema klassi õpilaste vastuste tulemustest *koolipäeva lõpu ootus*: "No siis on juba teada, et siuke üks kaks tundi on veel kooli tänase päeva lõpuni jäänud ja siis Sa

saad koju minna.“I4-7P; „Pärastlõunane vahetund on, siis on, juba ootad juba kodu.”I3-7P; „Pärastlõunane, no siis ongi see hea, et jope ja vahetusjalanõud jalga ja kojuminek.“I4-7P. „Pärastlõunane nagu veits on raske,(...) et nagu tahaks nagu juba lõpetada ja minna“I1-10T. Teise positiivse hinnangu 7. klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustas alakategooria rõõm: „Sest koju saab kohe minna ja siis on jummalalõbus olla. Tekib selline elevus sisse.“I2-7P. Kolmandaks moodustus alakategooriaks kojumineku ootus: „Pärastlõunane vahetund on, siis on, juba ootad juba kodu.”I3-7P. Kolmanda positiivse hinnangu alakategooriaks moodustus omaette olemine: „Väga meeldib(...) ja siis lähevad mõned juba nagu koolist ära ja siis saab olla omaette.”I4-7T. Neljandaks puhkamine: „(...) kõik on nagu rahulikumad, kõik on väsinud vaata.”I3-7T. 7. klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustus negatiivse hinnangu kategooria alla alakategooriana müra: „Pärastlõunane vahetund on väga selline kisa rohkem, kõik klassid lõugavad.“I1-7T. „Viimane tund ja siis hakkad juba märatsema.”I3-7P. 10. klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustus positiivne hinnangu alla alakategooriaks lühike vahetund: „Mulle väga meeldib, et siin on lühike vahetund (...)“I3-10T; „(...)saab vaheldust kui need pikad vahetunnid on ja (...)“I4-10P. Mittemeeldivuse ehk negatiivse hinnangu alla moodustus 10. klassi õpilaste vastuste tulemustest alakategooriana väsimus: „(...) siis ma olen juba täitsa turrunud ära, ma ei jaksa enam midagi teha(...)“I1-10P; „(...) kuna on pärastlõuna, siis ei viitsi ka midagi teha.“I3-10T.

3.5. 7. ja 10. klassi õpilaste arvamus tegevuse kohta hommikuses vahetunnis

Uurimisküsimusele õpilaste arvamus tegevuste kohta hommikuses vahetunnis moodustus andmeanalüüsi tulemustest 7. klassi õpilaste vastustest 5 kategooriat, millest alakategooriaid oli 10. Kokku moodustus 10. klassi õpilaste vastuste tulemustest 7 kategooriat, millest alakategooriaid oli 11. *Tunni alguse ootamine* alla moodustus 7. klassi õpilaste vastuste tulemustest 3 alakategooriat: *liikumine klassi ette*, *ootamine klassi ees* ja *joonistamine* ja 10. klassi õpilaste vastuste tulemustest üks alakategooria: *ootamine*. Järgmise kategooria mõlemas vanuseastmes moodustas *sotsiaalmeedia*, mille alla omakorda moodustus 7. klassi õpilaste vastuste tulemustest kaks alakategooriat *sotsiaalmeedia vaatamine* ja *telefonis aja veetmine*, millest viimane oli ka 10. klassi õpilaste vastuste tulemuste alakategooriaks. Kolmandaks moodustus mõlema klassi õpilaste vastuste tulemustest kategooria *sotsiaalne tegevus eakaaslastega*, milles olid alakategooriad erinevad. Kui 7. klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustus alakategooriateks *mängimine koos eakaaslastega*, siis 10. klassi

õpilaste vastuste tulemustest moodustus alakateegooriateks *tunni alguse ootamine sõpradega ning telefonis mängu mängimine*. Neljandaks oli mõlema klassi õpilaste vastuste tulemustes kategooria *sotsiaalne suhtlus eakaaslastega*, kus alakateegooriad erinesid. Alakateegooriateks 7. klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustusid: *sõpradega rääkimine, suhtlemine sõbraga veebis* ja 10. klassi õpilaste vastuste tulemuste põhjal alakateegooriateks oli *rääkimine sõbraga, rääkimine klassikaaslasega, rääkimine lähedastega veebis, rääkimine sõpradega veebis*. Järgmine kategooria oli mõlema klassi õpilaste vastuste tulemustes *ettevalmistus tunniks alakateegooriatega õppimine ja kordamine*. 10. klassi õpilaste vastustest moodustus veel *hommikusöök*. Kategooriate ja alakateegooriate jagunemine uuritavate lõikes on toodud tabelis 7.

Tabel 7. 7. ja 10. klassi õpilaste arvamus tegevuse kohta hommikus vahetunnis: kategooriad ja alakateegooriad

7. klassi õpilased		10. klassi õpilased	
Kategooria	Alakategooria	Kategooria	Alakategooria
tunni alguse ootamine	ootamine klassi ees liikumine klassi ette joonistamine sõbraga	tunni alguse ootamine vahetund	ootamine puhkamine
sotsiaalmeedia	sotsiaalmeedia vaatamine telefonis aja veetmine	sotsiaalmeedia sotsiaalne tegevus eakaaslastega sotsiaalne suhtlus eakaaslastega	telefonis aja veetmine tunni alguse ootamine sõpradega rääkimine sõbraga
sotsiaalne tegevus eakaaslastega sotsiaalne suhtlus eakaaslastega	mängimine koos eakaaslastega sõpradega rääkimine suhtlemine veebis		rääkimine klassikaaslasega rääkimine lähedastega veebis rääkimine sõpradega veebis
ettevalmistus tunniks	kordamine õppimine	ettevalmistus tunniks Toit	kordamine õppimine hommikusöök

7. klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustus kategooria *tunni alguse ootamine* alla kolm alakateegooriat *liikumine klassi ette*: „(...) siis lähen klassi ette.”I1-7P ja *ootamine klassi ees* „(...) ja ootan tundi.”I2-7T; „Ootan, millal tund hakkab.”I1-7T ja *joonistamine*: „(...) joonistan (...)“ I4-7T. 10. klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustus kategooria *tunni alguse ootamine* alla üks alakateegooria *ootamine*: „Ma tiksun oma aega parajaks (...) ootad järgmist tundi ja rohkem mitte midagi.”I4-10T; „(...) Ongi, kas ma istun koridoris või (...) klassis.”I4-10P ja *vahetund alakateegooriaks puhkamine*: „Eks mul väga nii aktiivne päev ka ei ole siin vahetundidel. Lihtsalt niisugune, sihuke rahulikum on mul.”I1-10P. Mõlemal kategoorial moodustus *sotsiaalmeedia*, mille alla 7. klassi õpilaste vastuste tulemuste põhjal

moodustus kaks alakatgoriat *sotsiaalmeedia vaatamine*: „Istun telefonis, Tiktokki vaatan.“ I2-7P ja *telefonis aja veetmine*: „Nagu ikka, olen telefonis, (...)“ I3-7P; „No kas istun telefonis (...)“ I4-7P. Viimane alakatgoria *telefonis aja veetmine* moodustus ka 10. klassi õpilaste vastuste tulemuste põhjal „(...) või lihtsalt olen telefonis (...) või siis on TikTokis- Või siis sotsiaalmeedias.“ I1-10P; „(...) igäüks mängib oma telefonis mingit mängu (...)“ I3-10T. 7. klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustus katgoria *sotsiaalne tegevus eakaaslastega* alakatgoriaks *mängimine koos eakaaslastega*: „(...) või mingi teeme mingeid tegevusi klassivendadega.“ I4-7P. Mõlema vanuseastme vastuste tulemustena oli katgoria *sotsiaalne suhtlus eakaaslastega* sarnane. Nii 7. klassi kui ka 10. klassi õpilaste vastuste tulemustest tuli alakatgoriana välja *sõpradega rääkimine*: „Räägin sõpradega.“ I1-7P; „Räägin juttu oma sõpradega (...)“ I2-7T; (...) räägin oma sõpradega, mis keegi nädalavahetusel tegi (...)“ I3-7T; (...) olen oma parima sõbra I1-10P-ga, räägime juttu ilusti seal (...) rääkida, kõik teha (...)“ I2-10P; „(...) räägime rohkem sõpradega, et mida keegi, ma ei tea, kas eile siis pärast kooli või siis noh, kui on näiteks nädalavahetusel midagi tegi, et peamiselt ikkagi suhtlen.“ I2-10T; „Räägin sõpradega, mis toimunud on üle päeva, mis õppida on jäänud ja kuidas üldse tööd asjad läinud on, ma arvan“ I3-10P; „(...) räägin midagi, et mis tunnis juhtus, arutame mingeid teemasid, (...) aga samal ajal räägime ka.“ I3-10T. Teine alakatgoria oli mõlema klassi õpilaste vastuste puhul natuke erinev. 7. klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustus alakatgoriaks *suhtlemine sõbraga veebis*: „(...) lihtsalt niisama sõbraga, räägin. Neti kaudu.“ I4-7T ja 10. klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustus alakatgoriaks *suhtlemine lähedasega veebis*: „(...) kui moment võtab, siis kasutan telefoni ja räägin oma lähedasega sõnumite kaudu.“ I2-10P; „(...) siis räägin oma sõpradega telefonis või oma tüdrukuga (...)“ I1-10P. Mõlema vanuseastme vastuste tulemustest oli ühiseks katgoriaks *ettevalmistus tunniks*, moodustudes alakatgoriateks *kordamine*: „(...) kui või kui just kui ei ole mingit suuremat kontrolltööd, milleks korrata.“ I3-7P; „(...) Kui vaja, siis kordan mingiks tööks. Kui tuleb töö näiteks.“ I3-7T; „(...) kas kordame (...)“ I3-10T; „(...) kas siis korrata mingi teise töö jaoks (...)“ I1-10P; „(...) kui järgmine tund mingi kontrolltöö või tunnikontroll, siis kuluvad tihti kordamisele.“ I2-10T ja *õppimine*: „Õpin (...)“ I4-7T; „Kui just on töö järgmine, siis tavaliselt õpin selle jaoks ka enne ära.“ I2-10P; „(...) mis vajalik ära või kui mingid kindlad asjad vaja üle vaadata, saab ilusti teha ära.“ I2-10P. Lisaks moodustus 10. klassi õpilaste vastuste tulemustest katgoria *toit* alakatgoriaga *hommikusöök*: „(...) kui ei ole hommikusööki söönud, siis lähen ostan Arma puhvetist ilusti tema parimad pirukad (...)“ I2-10P.

3.6. 7. ja 10. klassi õpilaste arvamused tegevuse kohta lõunases vahetunnis

Uurimisküsimusele õpilaste arvamus tegevuste kohta lõunases vahetunnis moodustus 7. klassi õpilaste vastuste tulemustest 7 kategooriat, millest alakategooriaid oli 12. 10. klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustus 7 kategooriat, millest alakategooriaid oli 18. 7. klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustus kategooria *liikumine* alla üks alakategooria *koolipeal ringi liikumine eakaaslastega*. Teiseks kategooriaks moodustus *mängimine*, mille all on alakategooria *mängimine eakaaslastega*. Kategooria *söögivahetund* moodustus mõlema klassi õpilaste vastuste tulemustest koos alakategooriate *söömine* ja *söömine eakaaslastega* ning 10. klassi õpilaste vastuste tulemustest lisandus juurde alakategooriatena *söömine sõpradega, rahulik söömine*. Mõlema klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustus kategooria *tunni alguse ootamine*, 7. klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustusid alakategooriad *liikumine klassi juurde, liikumine klassi ja tunni alguse ootamine koos sõbraga*. 10. klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustusid sama kategooria alla alakategooriateks *liikumine klassi juurde, istumine, sõpradega olemine, loominguline tegevus ja istumine*. Järgmiseks moodustus mõlema klassi vastuste tulemustest kategooria *sotsiaalmeedia*, mille ühisteks alakategooriateks oli *telefonis aja veetmine*. 7. klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustus alakategooriana välja veel *sotsiaalmeedia vaatamine* ja 10. klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustus *suhtlemine telefonis* ja *telefonis mängimine*. Kategooria *sotsiaalne suhtlus eakaaslastega* oli mõlema klassi vastuste tulemustes sama kuid väikeste erinevustega alakategooriates. Kui 7. klassi õpilaste vastuste tulemuste alakategooriaks oli *sõpradega rääkimine*, siis 10. klassi õpilaste vastuste tulemuste alakategooriateks olid *suhtlemine sõpradega, suhtlemine eakaaslastega*. 10. klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustus veel *ettevalmistus tunniks* alakategooriaga *õppimine* ning kategooria *õppimine* alakategooriatega *järeltööks kordamine* ja *kordamine tööks*. Kategooriate ja alakategooriate jagunemine uuritavate lõikes on toodud tabelis 8.

Tabel 8. 7. ja 10. klassi õpilaste arvamusd tegevuse kohta lõunases vahetunnis: kategooriad ja alakategooriad

7. klassi õpilased		10. klassi õpilased	
Kategooria liikumine	Alakategooria koolipeal ringi liikumine eakaaslastega	Kategooria toit	Alakategooria puhvetist söögi ostmine
mängimine söögivahetund	mängimine eakaaslastega Söömine	söögivahetund	sööklas söömine söömine
tunni alguse ootamine	söömine eakaaslastega liikumine klassi juurde liikumine klassi tunni alguse ootamine koos sõbraga	tunni alguse ootamine	söömine sõpradega eakaaslastega eakaaslastega rahulik söömine liikumine klassi juurde
sotsiaalmeedia	sotsiaalmeedia vaatamine telefonis aja veetmine		istumine sõpradega olemine loominguline tegevus
sotsiaalne suhtlus eakaaslastega ettevalmistus tunniks	eakaaslastega sõpradega õppimine kordamine	sotsiaalmeedia sotsiaalne suhtlus eakaaslastega ettevalmistus tunniks õppimine	telefonis aja veetmine suhtlemine telefonis telefonis mängimine suhtlemine sõpradega suhtlemine eakaaslastega õppimine järeltööks kordamine kordamine tööks

7. klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustus kategooria *liikumine* alla üks alakategooria *koolipeal ringi liikumine eakaaslastega*: „Ma lähen kas mööda kooli rändama koos sõbrannaga (...)“I1-7T; „(...) vahepeal lihtsalt jalutan kooli peal (...)“I4-7T. Teise kategooriana moodustus *mängimine*, mille all on alakategooria *mängimine eakaaslastega*: „(...) siis me kas mängime sõbrannadega (...)“I1-7T. Kategooria *söögivahetund* moodustus mõlema klassi õpilaste vastuste tulemustest alakategooriaks *söömine*: „Käin söömas, siis kui on nagu meie söögivahetund.“I3-7T; „Kui peale neljandat, siis sööma ka ikka nagu vaja (...)“I4-7T, *söömine eakaaslastega*: „Me käime söömas (...)“I1-7T „Käin söömas.“I3-10T ja 10. klassi õpilaste vastuste tulemustest ilmnis lisaks *söömine sõpradega*: „(...) oma seltskond, kellega saab istuda (...)“I3-10T, *rahulik söömine*: „Et ma ei pea seisma nagu 15 minti kuskil järjekorras enam üldse, et saada ja siis viie minutiga kõik alla, sööma.“I2-10T. Mõlema klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustus kategooria *tunni alguse ootamine*, mille alakategooriaks oli üheselt *liikumine klassi juurde*: „Lähen klassi ette (...)“I1-7P; „(...) ja lähen klassi juurde (...)“I2-10P, 7. klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustus alakategooriaks veel *liikumine klassi*: „(...) Teise poole vahetunnist lähen klassi.“I3-7T ja *tunni alguse ootamine koos sõbraga* „(...) või siis ootame sõbrannadega, millal tund hakkab.“I1-7T. Lisaks moodustus 10. klassi õpilaste vastuste tulemustest alakategooriateks

*istumine: „(...) siis istume seal (...)“I2-10T; „Ongi, kas ma istun koridoris (...) või siis ma olen klassis.“I4-10P, sõpradega olemine: „(...) või siis sõpradega (...)“I4-10P, loominguline tegevus: „Või ma lihtsalt joonistan.“I2-10P. Järgmiseks kategooriaks mõlema klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustus *sotsiaalmeedia*, mille ühisteks alakategooriateks oli *telefonis aja veetmine: „(...) ja olen telefonis.“I1-7P; „(...) viidan oma aega telefonis (...)“I3-10P; (...) rohkem ma istun telefonis.“I1-10T. 7. klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustus alakategooriana välja veel *sotsiaalmeedia vaatamine: „Telefonis olen ka, vaatan Tiktoki.“I2-7P ja 10. klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustus alakategooria *suhtlemine telefonis: „(...) või räägin telefoni kaudu.“I2-10P ja telefonis mängimine: „(...) ma võib-olla mängin telefoni peal.“I2-10P. Kategooria *Sotsiaalne suhtlus eakaaslastega* oli mõlema klassi õpilaste vastuste tulemuste põhjal sarnane kuid väikeste erinevustega alakategooriates. 7. klassi õpilaste vastuste tulemustest alakategooriaks oli *sõpradega rääkimine: „Jah, suhtlen ka nendega.“I2-7P; „Kas ma räägin sõpradega. (...) ja siis kätsupime.“I3-7T ja 10. klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustus alakategooriateks *suhtlemine sõpradega: „Saan sõpradega teistega (...) pärastlõunal näiteks kokku ja siis räägime.“I3-10P; „(...) räägin oma sõbraga „(...)“I2-10P, suhtlemine eakaaslastega: „(...) kui on vajadus mul rääkida, siis ma räägin väga palju või kui mul tekib tuju, siis ma räägin väga palju ja siis ma teen väga palju sõpru. Aga üldiselt mina piirdan oma sõprusringi ainult kindlad inimesed, keda mina usaldan, inimesed, kellega ma lihtsalt niisama räägin, on tuttavad.“I2-10P; „(...) suhtlen ka klassikaaslastega, räägime, teeme nalja.“I1-10T. 10. klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustus veel *ettevalmistus tunniks* alakategooriaga *õppimine: „(...) saab ilusti õpitud kõik.“I2-10P; „(...) siis jällegi, kas õpin (...)“I2-10P ning kategooria *õppimine* alakategooriatega *järeltöök* kordamine: „(...) või kui ma jään vastama, siis see on hea, kus ma saan korrata vastamise jaoks.“I1-10P ja *kordamine tööks: „(...) kui on töö, siis ma kordan, tavaliselt mul on (...)“I1-10P.********

3.7. 7. ja 10. klassi õpilaste arvamused tegevuse kohta pealelõunases vahetunnis

Uurimisküsimusele õpilaste arvamus tegevuste kohta pealelõunases vahetunnis moodustus 7. klassi õpilaste vastuste tulemustest 7 kategooriat, millest alakategooriaid oli 12. 10. klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustus kokku 4 kategooriat, millest alakategooriaid oli 6. 7. klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustus kategooria *liikumine* alla kaks alakategooriat *koolipeal ringi liikumine eakaaslastega* ja *koolipeal ringi liikumine üksi*. 10. klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustus kategooria *liikumine* alakategooriaks *õpperuumide vahetus*. Veel moodustus mõlema klassi õpilaste vastuste tulemustest kategooria *sotsialiseerumine*,

mille alakategooria 7. klassi õpilaste vastuste tulemustest oli *mängimine* ja 10. klassi õpilaste vastuste tulemustest *olemine sõpradega*. 7. klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustus kategooria *päeva lõpetamine* alakategooriaga *koolipäeva lõpuks valmistumine*. Mõlema klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustus kategooria *sotsiaalmeedia*, mille alla 7. klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustus kaks alakategooriat *sotsiaalmeedias olemine* ja *telefonis aja veetmine*. Viimane alakategooria ilmnes ka 10. klassi õpilaste vastuste tulemustest. Kategooria *õppimine* moodustus 7. klassi õpilaste vastuste tulemustest, mille alakategooriateks oli *järeltööks kordamine* ja *kordamine*. Liskas moodustus kategooria *puhkamine*, mille alakategooriaks moodustus *lihtsalt olemine*, *lihtsalt olemine sõpradega*. Kategooria *sotsiaalne suhtlus eakaaslastega* moodustus mõlema klassi õpilaste vastuste tulemustest, alakategooriad moodustusid sarnaselt *suhtlemine sõpradega*, *suhtlemine*. 7. klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustus alakategooria *rääkimine kellegiga* ja 10. klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustus alakategooria *suhtlemine sõbraga*. Kategooriate ja alakategooriate jagunemine uuritavate lõikes on toodud tabelis 9.

Tabel 9. 7. ja 10. klassi õpilaste arvamus tegevuse kohta pealelõunases vahetunnis: kategooriad ja alakategooriad

7. klassi õpilased		10. klassi õpilased	
Kategooria	Alakategooria	Kategooria	Alakategooria
liikumine	koolipeal ringi liikumine eakaaslastega	liikumine	õpperuumide vahetus
sotsialiseerumine	koolipeal ringi liikumine üksi	sotsialiseerumine	olemine sõpradega
päeva lõpetamine	mängimine	sotsiaalmeedia	telefonis aja veetmine
	koolipäeva lõpuks valmistumine	sotsiaalne suhtlus eakaaslastega	suhtlemine sõpradega
sotsiaalmeedia	sotsiaalmeedias olemine		suhtlemine sõbraga
	telefonis aja veetmine		suhtlemine
õppimine	järeltööde sooritamine		
	kordamine		
puhkamine	lihtsalt olemine		
	lihtsalt olemine sõpradega		
sotsiaalne suhtlus eakaaslastega	suhtlemine sõpradega		
	suhtlemine		
	rääkimine kellegiga		

Nii 7. kui 10. klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustus kategooria *liikumine* alla kokku neli alakategooriat. 7. klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustus kaks alakategooriat *koolipeal ringi liikumine eakaaslastega*: „*Oleneb nagu sihuke, kui selline pikk vahetund, siis käin vahepeal oma sõpradega kooli peal jalutame (...)*“I3-7T ja *koolipeal ringi liikumine üksi*: „*Saan käia koolipeal ringi.*“I1-7P ja 10. klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustus alakategooriaks *õpperuumide vahetus*: „*(...) lihtsalt jooksen järgmisesse tundi.(...)*“I4-10T.

Mõlema klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustus kategooria *sotsialiseerumine*, mille alakategooriaks 7. klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustus *mängimine*: „(...) mängida (...)“ I4-7T ja 10. klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustus alakategooria *olemine sõpradega*: „(...) või siis sõpradega (...)“ I4-10P. 7. klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustus veel kategooria *päeva lõpetamine* ja sellest omakorda alakategooria *koolipäeva lõpuks valmistumine*: „Hakkan koju minema.“ I4-7P. Mõlema klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustus kategooria *sotsiaalmeedia*, mille alla 7. klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustus kaks alakategooriat *sotsiaalmeedias olemine*: „Aga kui lühikesed, siis passid telefonis.(...) või siis lihtsalt olen sotsiaalmeedias.“ I3-7T ja *telefonis aja veetmine*: „(...) olen telefonis või (...)“ I3-7P; „(...) viidan kas oma aega telefonis või (...)“ I3-10P. Viimane alakategooria ilmnis ka 10. klassi õpilaste vastuste tulemustest. Kategooria *õppimine* moodustus 7. klassi õpilaste vastuste tulemustest ja selle alakategooriateks *järeltööde sooritamine*: „(...) võib-olla juhtub seda ka, et pean töid parandama minema vahetundides. Aga see on väga harva.“ I3-7P ja *kordamine*: „Et see on pikk vahetund. Saan korrata (...)“ I4-7T. Veel ilmnis 7. klassi õpilaste vastuste tulemustest kategooria *puhkamine*, mille alakategooriaks moodustus *lihtsalt olemine*: „Istub rahulikult. Mõtled enda elu üle järgi.“ I2-7P; „(...) olla ükskõik kus, saan natuke oodata, siis on suurtel söömine“ I1-7P, *lihtsalt olemine sõpradega*: „Ka olen lihtsalt sõpradega.“ I2-7T. Mõlema klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustus kategooria *sotsiaalne suhtlus eakaaslastega*, millest alakategooriad moodustusid sarnaselt *suhtlemine sõpradega*: „Jah, suhtlen ka nendega.“ I2-7P; „Kas ma räägin sõpradega (...) ja siis kätsupime.“ I3-7T; „Ma tõenäoliselt suhtlen (...)“ I3-7P; „(...) .räägin sõpradega.“ I3-10P, *suhtlemine*: „No, samuti, räägime ka juttu.“ I1-10T ; „(...) räägin paar sõna. (...)“ I1-10P. 7. klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustus veel alakategooria *rääkimine kellegiga*: „(...) rääkida kellegiga, igasuguseid asju saab teha.“ I4-7T ja 10. klassi õpilaste vastuste tulemustest *suhtlemine sõbraga*: „(...) ja vist räägin I1-10Pga (...)“ I2-10P.

3.8. 7. ja 10. klassi õpilaste arvamus reeglite kohta vahetunnis

Uurimisküsimusele õpilaste arvamus reeglite kohta vahetunnis moodustus 7. klassi õpilaste vastuste tulemustest kaks kategooriat, millest alakategooriaid oli 6. 10. klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustus kokku kaks kategooriat, millest alakategooriaid oli ka 6. Mõlema klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustus kategooria *koolireeglid*, mille alla mõlema klassi õpilaste vastuste tulemuste põhjal moodustus 5 alakategooriat: *ei tea, et reeglid on olemas, telefoni kasutamise piirang, koridoris toidu söömise piirang, müra tekitamine ja*

turvaline liikumine. Teise kategooriana moodustus mõlema klassi õpilaste vastuste tulemustest kategooria *viisakusreegel*, mille alakategooria 7. klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustus alakategooria *eeskuju näitamine* ja 10. klassi õpilaste vastuste tulemustest alakategooria *oskus käituda*. Kategooriate ja alakategooriate jagunemine uuritavate lõikes on toodud tabelis 10.

Tabel 10. 7. ja 10. klassi õpilaste arvamus reeglite kohta vahetunnis: kategooriad ja alakategooriad

7. klassi õpilased		10. klassi õpilased	
Kategooria	Alakategooria	Kategooria	Alakategooria
koolireeglid	ei tea, et reeglid on olemas telefoni kasutamise piirang koridoris toidu söömise piirang müra tekitamine turvaline liikumine	koolireeglid	ei tea, et reeglid on olemas telefoni kasutamise piirang koridoris toidu söömise piirang müra tekitamine turvaline liikumine
viisakusreegel	eeskuju näitamine	viisakusreegel	oskus käituda

Mõlema klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustus kategooria *koolireeglid* alla 5 alakategooriat *ei tea, et reeglid on olemas*: „*Ei tea väga aga (...)*“I2-7T; „*Ma ei tea, läks meelest ära.*“I1-7P; „*Kuna ma olen neid reegleid ei tea (...)*“I4-7T; „*No ma ei oskagi niimoodi öelda (...)* aga nagu otseselt, otseselt mingisuguseid reegleid ma ei oskagi nagu välja tuua.“I4-10T; „*No niisuguseid ma otseselt ei tea (...)*“I1-10P; „*Ei tea.*“I2-10T; „*Väga ei tea.*“I3-10P, *telefoni kasutamise piirang*: „*Ei tohi olla telefonis.*“I1-7P; „*No vanasti oli meil nutireeglid, et telefonis ei tohi olla, aga noh, see, see läks veidikese lappe, et nüüd see kadus täiesti ära.*“I2-10P; „*Ja kunagi oli siin ka see, et mingid nutialad olid, ei tohtinud telefonis olla igal pool.*“I1-10P, *koridoris toidu söömise piirang*: „*Sööklas ei tohi välja minna toiduga.*“I2-10P; „*Tahaksin vahetunnis süüa. (...) Sest reeglid keelavad.*“I1-7P, *müra tekitamine*: „*(...) vist on, et nagu ei tohi väga karjuda (...)*“I2-7T; „*(...) karjuda ei tohi (...)*“I4-10T ja *turvaline liikumine*: „*Ei jookse koridoris. See on kogu aeg.*“I1-10T; „*(...) ja joosta ei tohi.*“I4-10P; „*Ei jookse koridoris.*“I1-10T; „*Et nagu väiksemad, siis ei tohi nagu esimesest koridorist välja minna.*“I3-7T; „*Sest et ei tohi joosta.*“I1-7P. Teise kategooriana moodustus mõlema klassi õpilaste vastuste tulemustest kategooria *viisakusreegel*, millest 7. klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustus alakategooria *eeskuju näitamine*: „*No see oleneb samas ka kus kohas Sa viibisid. Algklasside juures Sa väga ei tohi telefonis olla, aga kui sa oled suurtemate klasside juures, siis Sa võid.*“I3-7P; „*Paljud õpetajad ei luba seal, kus on nagu väiksemad, et seda siis nagu treppide peal joosta.*“I3-7T ja 10. klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustus alakategooria *oskus käituda*: „*Viisakus peab, olema nii koolis*

kui väljaspool kooli tänaval. Selline tavaline inimlik. "I3-10T; „Viisakas tuleb olla ka kindlasti see, see on niisugune reegel, mis peaks igati teadma. "I2-10P.

3.9. 7. ja 10. klassi õpilaste arvamus vahetunni paremaks muutmise kohta

Uurimisküsimusele õpilaste arvamus vahetunni paremaks muutmise kohta moodustus 7. klassi õpilaste vastuste tulemustest 5 kategooriat, millest alakategooriaid oli 13. 10. klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustus kokku 5 kategooriat, millest alakategooriaid oli 13. Mõlema klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustus kategooria *aktiivne tegevus* ja selle alla omakorda 5 alakategooriat. 7. klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustusid alakategooriateks *mängud, aktiivsed tegevused, emotsioonide väljaelamine, meeskonna mängud*. 10. klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustusid seevastu *ühismängud, liikumismängud, võimla kasutus ja eluks vajalike oskuste miniüritus*. Mõlema klassi vastuste tulemuste põhjal kattus alakategooria *lauamängud*. Mõlema klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustus kategooria *rohkem vaba aega*, mille alakategooriaks 7. klassi õpilaste vastuste tulemustest oli *sõpradega mängimine, sõpradega olemine, õues olemine ja telefonis olemine*. 10. klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustusid alakategooriateks *poes käimine, isiklik hügieen, puhkamine ja suhtlemine*. Mõlema klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustus kategooria *müra tase*, mille alakategooriaks kujunes *vaiksemalt olemine*. Kategooria *füüsiline keskkond* moodustus mõlema klassi õpilaste vastuste tulemustest, kuid alakategooriad moodustusid erinevalt. 7. klassi õpilaste vastuste tulemustest olid alakategooriateks *istumiskohad, privaatsus* ja 10. klassi õpilaste vastuste tulemuste põhjal olid alakategooriateks *rohkem kohti hängimiseks, istumiskorraldus klassiruumis*. Mõlema klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustus veel kategooria *vahetundide korraldus*, mille alakategooriad olid sarnased. 7. klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustus alakategooria *vahetunnid ajaliselt pikemaks* ja 10. klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustus alakategooria *vahetunnid õige pikkusega*. Kategooriate ja alakategooriate jagunemine uuritavate lõikes on toodud tabelis 11.

Tabel 11. 7. ja 10. klassi õpilaste arvamus vahetunni paremaks muutmise kohta: kategooriad ja alakategooriad

7. klassi õpilased		10. klassi õpilased	
Kategooria	Alakategooria	Kategooria	Alakategooria
aktiivne tegevus	mängud aktiivsed tegevused emotsioonide väljaelamine meeskonna mängud lauamängud	aktiivne tegevus	ühismängud liikumismängud võimla kasutus lauamängud eluks vajalike oskuste miniüritus
rohkem vaba aega	sõpradega mängimine sõpradega olemine õues olemine telefonis olemine	rohkem vaba aega	poes käimine isiklik hügieen puhkamine suhtlemine
müra tase füüsiline keskkond	vaiksemalt olemine istumiskohad privaatsus	müra tase füüsiline keskkond	vaiksemalt olemine rohkem kohti hängimiseks istumiskorraldus klassiruumis
vahetundide korraldus	vahetunnid ajaliselt pikemad	vahetundide korraldus	vahetunnid õige pikkusega

7. ja 10. klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustus ühiselt kategooria *aktiivne tegevus*, mille alla moodustus 5 alakategooriat. 7. klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustusid alakategooriateks *mängud*: „Mänge teha rohkem ja (...)“^{I2-7P}, *aktiivsed tegevused*: „No kui tooksid meile tegevusi (...)“^{I4-7P}; „Lisada erinevaid tegevusi, mida saab teha (...)“^{I3-7P}; „Kui näiteks oleks vahetunnis mingeid tegevusi, mis nagu pakuks suuremat, väiksemate huvi või nagu rohkem seda teha vahetunnis.“^{I3-7T}, *emotsioonide väljaelamine*: „Nad võiksid rohkem mingid siukseid nagu poksikotte või midagi kooli peale tuua, et inimesed saaksid, kui õpetaja ajab neid närvi, siis nad saaksid vahetundi minna ja peksta seda poksikotti veits.“^{I4-7P}, *meeskonna mängud*: „(...) näiteks ma ei tea, ehk jäähokilaud. Piljard.“^{I2-7P}. Sarnaselt eelmisega oli ka 10. klassi õpilaste vastuste tulemustest saadud alakategooria *ühismängud*: „Et õpetajad tulevad appi ja ühismänge tegema, et lõbutseda kõik koos, seda saame ette.“^{I1-10P}, *liikumismängud*: „Teha rohkem liikumismänge või midagi siukest.“^{I3-10T}; „Noorematel võiks teha mängu või liikumismänge (...) Tantsuvahetunnid (...)“^{I3-10T}, *võimla kasutus*: „(...)kui saaks saalis käia, siis oleks (...)“^{I3-10P} ja *eluks vajalike oskuste miniüritus*: „(...) võiks olla mingi väike üritus (...) mingi väike üritus, kuidas nagu teha mingit bisnisi või midagi sellist.(...) mis elus vaja (...)“^{I1-10T}. Mõlema vanuseastme vastuste tulemustes kattus alakategooria *lauamängud*: „(...) Nagu mingeid mängu kuskil vahetundide ruumide mitte ruumidesse, klasside juurde, kus saab mängida klassikaaslastega.“^{I3-7P}; „(...) vanasti oli seal malelaud ka, selle võiks tagasi tuua (...) niisuguseid lauamänge võiks ringi olla kindlasti (...)“^{I2-10P}; „(...) rohkem lauamänge (...)“^{I1-10P}; „(...) Näiteks nagu kabe male, mis sinna alla veel saab panna, sa saad kaardimänge lisada sinna või uunosid, niisuguseid lihtsaid

lauamänge, kus lapsed saaksid ilusti noh, istuda tooli taha, laua taga mängida, üksteise vahel“ I2-10P. Teiseks mõlema klassi õpilast vastuste tulemustest moodustus kategooria *rohkem vaba aega*. 7. klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustus alakategooriaks *sõpradega mängimine*: „Ma tahaksin mängida sõpradega kauem (...)“ I1-7T, „(...) ja kauem sõpradega olla.“ I2-7T, *sõpradega olemine*: „(...) ja kauem sõpradega olla.“ I2-7T, *õues olemine*: „Õues käia.“ I2-7T; „(...) käia ka õues (...)“ I1-7T ja *telefonis olemine*: „Telefonis olla. Ei teagi.“ I2-7P. 10. klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustusid alakategooriateks *poes käimine*: „(...) mulle täiega meeldiks, oleks võimalus käia poes vahetunnis.“ I1-10P, *isiklik hügieen*: „Pärast lõunasööki võiks olla rohkem kui 5 minutit, et saaks korralikult vetsus käia või tööks ette valmistuda.“ I2-10P, *puhkamine*: „(...) istuks korra rahulikult, vaata.“ I3-10T; „(...) mulle meeldib lihtsalt nautida ja lihtsalt olla (...)“ I1-10P ja *suhetlemine*: „Suhelda rohkem (...)“ I1-10T. Mõlema klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustus kategooria *müra tase*, mille alakategooriaks kujunes mõlemal *vaikselt olemine*: „Lihtsalt nagu rahu olla nagu, igal pool, kus koridoris sa oled, kõik kogu aeg lõugavad.“ I3-7T; „(...) vaikus, rahu (...)“ I4-10T. Ka kategooria *füüsiline keskkond* moodustus mõlema klassi õpilaste vastuste tulemustest, kuid alakategooriad moodustusid erinevalt. Alakategooriateks 7. klassi õpilaste vastuste tulemustest olid *istumiskohad*: „(...) Näiteks mingid sinna koridori võiks kuskil neid toole või neid asju panna.“ I4-7T; „(...) aga siis vahetunnis võiks olla nagu mingi (...) Kui on koridorid, võiks olla istumiskohad (...) Kui saaks aknalaua istuda.“ I3-7T, *privaatsus*: „Ma tahaksin... ma tahaksin käia WCs niimoodi ma ei leiaks kümme inimest, kes veipi tõmbavad.“ I3-7P ja 10. klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustusid alakategooriad *rohkem kohti hängimiseks*: „Mulle meeldiks, et meil oleks rohkem kohti, kus saaks lihtsalt olla, näiteks diivanid või padjad aknalaudadel.“ I4-10T; „(...) aknalaudadele mingid padjad, siis me saame istuda selles suhtes otsekohe.“ I3-10T; „(...) ainuke asi, mis kool siia teha saab, on paigutada mingisugused kohad, kus saab rääkida.“ I4-10T, *istumiskorraldus klassiruumis*: „Samuti võiks igal õpilasel olla oma koht, kus nad saaksid istuda ja koos olla.“ I2-10T. Mõlema klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustus kategooria *vahetundide korraldus*, mille alakategooriad olid *sarnased*. 7. klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustus alakategooriaks *vahetunnid ajaliselt pikemaks*: „Number üks pikemad kindlasti (...)“ I1-7T; „Muuta pikemaks.“ I1-7P; „Pikemaks nad teha (...) Teha pikemaks kindlasti.“ I2-7T; „Kauem võiks vahetund kesta ja tund vähem kesta.“ I2-7P; „Vahetund pikemaks ja (...)“ I1-7T ja 10. klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustus alakategooria *vahetunnid õige pikkusega*: „(...)“

rohkem aega (...)“ I1-10T; "Vahetund on tegelikult väga tore, aga need peavad olema pikkuselt nagu õiged ja õigesse kohta paigutatud." I4-10.

3.10. 7. ja 10. klassi õpilaste suhtumine kooli

Lisaks oli sissejuhatavaks küsimuseks kirjeldada, mis Sulle kooli tulles ja koolis olles kõige rohkem meeldib? Too mõni näide.

7. klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustus kokku kaks kategooriat, millest alakategooriaid oli 9. 10. klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustus samuti kokku kaks kategooriat, millest alakategooriaid oli 11. Mõlema klassi õpilaste vastuste tulemusest moodustus kategooria *positiivne hinnang*, mille alla kujunes 7. klassi õpilaste vastuste tulemustest alakategooriateks *suhtlus, väliskeskond* ja 10. klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustusid alakategooriateks *head õpetajad, sõbralikud eakaaslased, puhkamine vahetunnis vabal ajal, õppimine ja koolipäeva korraldus*. Mõlema klassi õpilaste vastuste tulemustes kattusid alakategooriad *söök, sotsialiseerumine, meeldivad vahetunnid, meeldivad ainetunnid* ja *positiivne koolikliima*. Mõlema klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustus ka kategooria *negatiivne hinnang*, mille alla moodustus 7. klassi õpilaste vastuste tulemustest alakategooriana *müra tase* ja mõlema vanuseastme õpilaste vastuste tulemustest alakategooriana *negatiivne suhtumine kooli*. Kategooriate ja alakategooriate jagunemine uuritavate lõikes on toodud tabelis 12.

Tabel 12. 7. ja 10. klassi õpilaste suhtumine kooli: kategooriad ja alakategooriad

7. klassi õpilased		10. klassi õpilased	
Kategooria	Alakategooria	Kategooria	Alakategooria
positiivne hinnang	söök	positiivne hinnang	söök
	sotsialiseerumine		sotsialiseerumine
	suhtlus		head õpetajad
	meeldivad vahetunnid		positiivne kooli kliima
	meeldivad ainetunnid		sõbralikud eakaaslased
	positiivne kooli kliima		meeldivad vahetunnid
negatiivne hinnang	väliskeskond	meeldivad ainetunnid	puhkamine vahetunnis vabal ajal
	müra tase	õppimine	koolipäeva korraldus
	negatiivne suhtumine kooli	negatiivne hinnang	negatiivne suhtumine kooli

Mõlema klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustus kategooria *positiivne hinnang*. 7.

klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustusid alakategooriad *suhtlus*: „Me räägime ja jah

räägime.”I3-7T ja väliskeskkond: „Siis kui ei ole külm. Näiteks kui ei ole libe ja kui päike paistab ja vihma ei saja.”I1-7P. 10. klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustusid alakategooriateks head õpetajad: „(...) praegu mulle väga nii meeldivad õpetajad (...)“I1-10T; „(...) mul on koolis õpetajad, kes ma tahan (...)“I2-10T, sõbralikud eakaaslased: (...) ja lapsed ei ole nagu ülbed (...)“I2-10T, puhkamine vahetunnis vabal ajal: „Siis saab ilusti istuda ja puhata ja oodata (...)“I2-10P; „(...) siis mul on esimesed tunnid vabad.“I4-10T, õppimine: „(...) ja õppida, kui on vajalik.“I2-10P. Mõlema klassi õpilaste vastuste tulemustes ühtisid alakategooriad söök: „No ikka see, kui süüa saab.“I4-7P; „(...) koolitoit.”I4-7T ; „ Ja ma arvan ka, et koolitoit on päris siuke asi, et mis noh, vahest kohe noh, tahad kooli tulla.“I3-10P; „Mulle meeldivad koolis toidud. Siin koolis on väga head toidud (...)“I4-10P, sotsialiseerumine: „Et ma näen oma sõpru.”I3-7T ; „See, et ma saan oma sõpradega olla.”I2-7T „(...) kõige rohkem meeldib sõpradega, saan sõpradega koos olla.“I3-10P ; „(...) koolis olles meeldib mulle seltskond ja sõpradega olemine.“I4-10T ; „Sõpradega rääkida, üldse arutada erinevaid teemasid.“I3-10T, meeldivad vahetunnid: „Mulle meeldib, siis ütleme vahetunnid kõige rohkem, seal saab puhata ja (...)“I3-7P ; „Need on lõbusad, lõbusad. Siis saad terve klassiga teise klassi ees. Ja siis saad nendega rääkinud. Need on piisavalt head juba.“I1-7P ; „Noh, mulle väga meeldivad vahetunnid, kindlasti.“I2-10P, meeldivad ainetunnid : „Mõned tunnid (...)“I4-7T ; „(...) mul on kindlasti meeldivad ikka ühed kindlad ainetunnid ka, näiteks nagu keemia ja füüsika (...) siis see ajalugu on väga lõbus minu jaoks.“I2-10P, positiivne koolikliima: „Sihuke kooli õhk ja koolisoojus.”I1-7P; „(...) Ja et koolikeskkond on siuke. Ma ütleksin, võrdlemisi rahulik.“I2-10T. 10. klassi õpilaste vastuste tulemustest moodustus kategooria positiivse hinnangu alakategooriaks veel ka koolipäeva korraldus: „Ma ikkagi tunnen, et mu päev on sisustatud (...)“I4-10T. Kategooria negatiivne hinnang alla moodustus nii 7. klassi kui ka 10. klassi õpilaste vastuste tulemustest alakategooria negatiivne suhtumine kooli: „Kool ise ei meeldi.“ I2-7P ; „Aga noh, suht ülejäänud mulle eriti ei meeldi jah.“ I4-10T. Lisaks moodustus 7. klassi õpilaste vastuste tulemustest alakategooria müra tase: „Karjumine algab alles siis, kui on teine, kolmas, neljas vahetund.“ I1-7T.

Arutelu

Käesoleva uurimustöö eesmärgiks oli välja selgitada õpilaste arvamusd hommikuse, lõunase ja pealelõunase vahetunni meeldivuse, tegevuste ja paremaks muutmise võimaluste kohta ühe kooli näitel. Frønes (2006) ja Nordahl jt (2016) on oma teadusuuringutes tõdenud, et õpilaste

arvamused võivad anda väärtuslikku teavet koolikeskkonna ja vahetundide täiendamiseks, läbi mille saab toetada vaimset ja sotsiaalset arengut veelgi.

Magistritöös esitati kolm uurimisküsimust, intervjuusse lisati sissejuhatav küsimus, milleks oli kirjeldada, mis Sulle kooli tulles ja koolis olles kõige rohkem meeldib.

Nii 7. kui ka 10. klassi õpilased andsid positiivse hinnangu meeldivate tundide ja vahetundide kohta. Positiivse hinnangu sai õpilaste omavaheline suhtlus, söök ja meeldiv koolikliima. 10. klassi õpilaste arvates oli koolis veel meeldivaks faktoriks sõbralikud eakaaslased, puhkamine vahetunnis ja head õpetajad. Negatiivne hinnang anti 7. klassi õpilaste poolt müratasemele. Esimesele uurimisküsimusele vastust otsides keskenduti 7. ja 10. klassi õpilaste arvamusele hommikuse, lõunase ja pealelõunase vahetunni meeldivuse kohta.

Uurimuse tulemustest selgus, et 7. klassi kui ka 10. klassi õpilased pidasid nii hommikust, lõunast kui ka pealelõunast vahetundi meeldivaks. Kinnitades eelneva uuringu tulemusi Kriisa (2024), et paljude õpilaste jaoks on vahetunnid koolipäeva kõige meeldivam osa. 7. klassi ja 10. klassi õpilaste seas peeti hommikust vahetundi heaks võimaluseks sotsialiseerumiseks teiste õpilastega, mis sobib hästi Frønes (2006) arusaamaga koolist kui sotsiaalsest ruumist. Samas ilmnas vahetunni meeldivuse kohta ka kriitilisi seisukohti, mis puudutasid hommikust ja pealelõunast väsimust ja motivatsioonipuudust mõlema vanuseastme puhul. Lõunane vahetund seevastu moodustas koolipäeva keskpunkti, olles kõige pikem ja erinevaid võimalusi pakkuv vahetund, sest siis on aega söömiseks, sotsiaalseks suhtlemiseks ja vaimseks ning füüsiliseks taastumiseks. Selgus, et õpilased tajusid lõunast vahetundi positiivselt, 7. klassi õpilased ja 10. klassi õpilased hindasid seda vahetundi meeldivaks. Nende poolt peeti oluliseks toidu kvaliteeti ja keskkonda, kus söödi. Nii 7. klassi kui ka 10. klassi õpilased märkisid ära, et soe ja maitsev söök loob koduse tunde ja muudab lõunase vahetunni meeldivaks. Samas tõid 7. klassi õpilased välja ka kriitikat koolitoidu suhtes, viidates, et kui ei ole hea söök, siis ei mindagi süüa. Vanemaealised õpilased pöörasid rohkem tähelepanu söökla keskkonna korraldusele. Nad tõid positiivse punktina välja, et sööklas puuduvad pikad järjekorrad ning keskkond on söömiseks meeldiv. Jürgenson (2020) on nentunud, et vahetundide kvaliteedi tõstmiseks on õpilaste arvates oluline füüsilise keskkonna kujundamine. Veel väärtustasid 10. klassi õpilased lõunase vahetunni pikkust, mis võimaldas ka aega iseendaga olemiseks või puhkehetkeks. 7. klassil oli see aeg suhtlemiseks, liikumiseks ja mängulisteks tegevusteks, tugevdades õpilaste üldist heaolu koolis.

Pealelõunast vahetundi 7. klassi õpilaste seas iseloomustas päeva lõpu ootusärevus, soov olla omaette või koos sõpradega. Ka Hechinger Raport (2022) on oma andmetes välja toonud, et

õpilaste mängul ja suhtlusel on oluline koht emotsionaalsele heaolule, tajudes tugevalt vahetunde kui „nende aega“, kus nad saavad ise otsustada oma tegevuste ja kaaslaste üle. 10. klassi õpilaste hinnagutest ilmes sellele vanusegrupile rohkem asjalikum suhtumine – praktiline ja tõhus ajakasutus. Õpilaste sõnul väärtustati pealelõunast vahetundi pigem kui võimalust õppimiseks ja kordamiseks. Kuid samas toodi välja ka väsimusest tingitud passiivsust ja vaimset kurnatust. Seoses sellega on (Just & Price, 2015) täheldanud, et päeva teises pooles on vahetundides enamasti passiivsed tegevused, nagu lihtsalt olemine, vaikne suhtlus või telefonis aja veetmine, mis näitavad õpilaste vajadust vaimseks lõõgastumiseks. Negatiivse aspektina toodi 7. klassi õpilaste seas välja ülekoormust tekitav müra ja lärm. Teine uurimisküsimus keskendus 7. ja 10. klassi õpilaste arvamusele hommikuse, lõunase ja pealelõunase vahetunni kohta seoses tegevustega.

Hommikuse, lõunase ja pealelõunase vahetunni tegevustest ilmnas 7. klassi õpilaste vastuste tulemuste põhjal, et mängitakse koos eakaaslastega, suheldakse, oodatakse järgmise tunni algust ja korratakse õpitut. Pellegrini ja Bohn (2005) on rõhutanud, et vahetunnid pakuvad õpilastele võimalusi arendada suhtlemisoskuseid, koostööd ja enesekontrolli, mis omakorda toetab nende koolis hakkamasaamist. 10. klassi õpilaste vastuste tulemustest ilmnas hommikuse, lõunase ja pealelõunase vahetunni tegevustest rahulikum käitumine, eelistades puhkamist, suhtlemist vahetult kui ka telefoni teel ja õppimist. See näitab, et vanemaealised õpilased väärtustavad vahetundides vaikust ja puhkust, mis võib olla seotud unevõla või sooviga vahetunni kaudu end vaimselt järgneva tunniks ette valmistada. Kuna vahetunnid on koolipäeva lahutamatu osa, mille tähtsus ulatub kaugemale kui ajaline paus tundide vahel, on Deci & Ryan (2000) välja toonud, et mitmekesisus on oluline tegur õpilaste motivatsiooni ja koolirõõmu säilitamisel, sest erinevad tegevusvalikud toetavad autonoomiat, kuuluvustunnet ja annavad õpilastele võimaluse tunda end oskusliku ja võimekana. Lõunased vahetunnid olid 7. klassil meeldivalt seotud lõunasöögiga ning mängimisega eakaaslastega. 10. klassil oli see aeg pigem rahulikuks puhkehetkeks, kus olulisel kohal oli söömine, kindlas sõpruskonnas viibimine ja vaimne taastumine. Välja toodi ka aeg endale, õppetööks valmistumine, kodutööde tegemine ja kordamine töödeks, mis peegeldab teadlikumat ajakasutust ning kohanemist suuremate akadeemiliste ootustega. Samas sotsiaalmeedia kasutamine oli samuti osa vahetunnist, kuid see toimus pigem passiivselt, koos kaaslasega olemise taustal. Pealelõunasel vahetunnil nii 7. klassi õpilased kui ka 10. klassi õpilased suhtlesid, veetsid aega telefonis ja kui 7. klass sai tundide lõppedes liikuda vabalt koolipeal ringi, siis 10. klass liikus õpperuumist õpperuumi jätkates õppetööd.

Kolmandaks uurimisküsimuseks oli 7. ja 10. klassi õpilaste arvamus vahetunni paremaks muutmise võimaluste kohta. Kriisa (2020) uurimusest on selgunud, et õpilased soovivad olla rohkem kaasatud vahetundide korraldusse. Varasematest uuringutest on Pellegrini ja Blatchford (2000) on täheldanud, et õpilaste isiklikud kogemused ja arvamus vahetundide kohta on olulised, et mõista nende mõju õpilaste üldisele heaolule ja koolielule. 7. klassi õpilaste seas olid esilekerkivad soovid seotud eelkõige mänguvahendite kättesaadavusega ja füüsiliste tegevuste suurendamisega. Sooviti rohkem erinevaid mängu, näiteks lauamänge, meeskonnamänge ning ka võimalust lihtsalt aktiivselt tegutseda. Martinez - Andres et al., (2017) on nentunud, et vahetunni paremaks muutmisel on ka mängulistel tegevustel keskne roll, toetades õpilaste loomulikku vajadust liikumise, sotsiaalse suhtluse ja loovuse järele. 10. klassi õpilased tõid välja vajaduse kaasavama ja liikumist toetavama keskkonna järgi. Nende ettepanekud olid konkreetsemad ja seotud organiseeritud tegevustega nooremaealiste õpilastele. Enamasti peeti silmas nooremaealiste mürataseme vähendamist läbi liikumis- ja ühismängude koos õpetajaga või läbi tantsuvahetundide. Mõlemad klassid andsid märku madalama mürataseme ja rahulikuma keskkonna vajadusest, peegeldades nii sensoorse kui ka sotsiaalse koormuse vähendamist. Huvipakkuvalt tõi 10. klass välja soovi praktiliste eluks vajalike oskuste õppimist läbi miniürituste ning ettevõtlikkust ja eneseväljendust arendavaid tegevusi, mis annab märku nende kasvavale iseseisvusele ja elulähedusele. Mõlemas vanuseastmes esines soov vahetunni pikemaks muutmiseks. Kui 7. klassi õpilastel oli pikema vahetunni tegevusteks mängimine ja omavaheline suhtlus, siis 10. klassi õpilased väärtustasid lisaminuteid pigem praktilisemalt nagu poes käimine, hügieenitoimingute tegemine või rahulik taastumine. Stellino jt (2010) on märkinud, et vahetund peaks pakkuma õpilastele võimalusi leida endale „vabal valikul“ meelepäraseid tegevusi. Füüsilisest keskkonnast toodi esile istumiskohtade piiratus. Sooviti rohkem diivaneid istumiseks, patju aknalaudadele ja rohkem istumiskohti koridoridesse. Privaatsuse vajadus avaldus 7. klassil WC kasutamise sooviga ilma ebasobivate sotsiaalsete surve või häirivate teguriteta. Jürgensoni (2020) ja Kõiv (2001) uuringutest on välja toodud koolireeglite nähtavust probleemsetes kohtades ja õpetajate kohalolu olulisust konfliktide ennetamisel ja sotsiaalse turvalisuse tagamisel. 10. klass soovis „pesasid“ või kindlaid kohti, kus väiksemas sõpruskonnas rahulikult ja privaatset suhelda. Mitmed autorid (nt Ruus, 2007; Pellegrini & Blatchford, 2000) on maininud, et just õppijate kogemused ja hinnangud on koolikeskkonna kujundamisel hindamatuks allikaks. Erinevas vanuseastmes õpilaste vastuste tulemustest saab järeldada, et vahetunnid on väärtustatud mitte ainult oma kestuse ja sisuliste võimaluste poolest vaid ka kindlustunde

poolest. Pellegrini, Huberty ja Jones (1995) on ära märkinud, et õigesti ajastatud vahetunnid aitavad õpilastel tundides paremini keskenduda, suurendades nende kaasatust klassiruumi tegevustesse. See tähendab, et vahetunnid, mis on paigutatud koolipäeva sisse sobiva aja ja piisava pikkusega, toetavad kõige paremini õpilaste heaolu ja õppimist.

Lähtuvalt uurimistulemustest saab järeldada, et nii 7. klassi kui 10. klassi õpilased tajusid vahetundi mitte pelgalt pausina õppetööst, vaid olulise osana koolipäeva kogemusest, mis võiks toetada nii nende sotsiaalset arengut kui ka heaolu.

Tänuõnad

Täna väga oma juhendajat Kristi Kõivu edasiviiva juhendamise ja põhjaliku konstruktiivse tagasiside eest. Täna õpilasi, kes olid valmis minuga suhtlema ja uuringus osalema, täna ka oma perekonda kannatlikkuse eest.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Sepping, Marge

/allkirjastatud digitaalselt/

21.05.2025

Kasutatud kirjandus

- American Academy of Pediatrics. (2013). The Crucial role of recess in school. *Pediatrics*, 131(1), 183- 188. <https://doi.org/10.1542/peds.2012-2993>
- Barros, R. M., Silver, E. J., & Stein, R. E. (2009). School recess and group classroom behaviour. *Pediatrics*, 123, 431-436
- Beard, V. (2018). A study of the purpose and value of recess in elementary schools as perceived by teachers and administrators. *Electronic Thesis and Dissertations*. Paper 3433 <https://dc.etsu./etd/3433>
- Blatchford, P. (1998). *Social life in school: Pupil's experiences of breaktime and recess from 7 to 16 years*. London: Falmer Press
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The „what“ and „why“ of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behaviour. *Psychological Inquiry*, 11(4), 227- 268
- Elo, S., & Kyngäs, H. (2008). The qualitative content analysis process. *Journal of Advanced Nursing*, 62(1), 107-115
- Frønes, I. (2006). *De likeverdige: om sosialisering og de jevnaldrendes betydning*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Gibbs, G. (2013). *Learning by doing, A guide to Teaching and Learning Methods*. Oxford, UK
- Hechinger Raport (2022). *Play is crucial for middle schoolers, too*
<https://hechingerreport.org/play-is-crucial-for-middle-schoolers-too>
- Hirsjärvi, P., Remes, P., & Sajavaara, P. (2004/2005). *Uuri ja kirjuta*. Tallinn, Medicina
- Hirsjärvi, S., & Hurme, H. (2006). *Tutkimushaastattelu*. (IV). Helsinki: Yliopistopaino
- Just, D. R., & Price, J. (2015). Lunch, recess and nutrition: Responding to time incentives in the cafeteria. *Preventive Medicine*, 71, 27-30
- Jürgenson, K. (2020). Prosotsiaalse ja vägivaldse käitumise kohad vahetunnis õpilaste hinnangul. *Publitseerimata magistritöö*. Tartu Ülikool.
- Kalmus, V., Masso, A., Linno, M. (2015). *Kvalitatiivne sisuanalüüs*. Tartu Ülikool.
<http://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys>
- Kidron, A. (2008). *Uuri ja käsiraamat*. Mondo
- Kriisa, P. (2020). *Õpilaste arvamused vahetunni kohta*. *Publitseerimata magistritöö*. Tartu Ülikool

- Kriisa, P. (2012). *Vahetund koolis ja õpilaste sotsiaalne kompetentsus*. K. Kõiv (toim.) *Kasvatuse eritingimusi vajavate õpilaste toimetulekuoskuste arendamine läbi mitmekesise õppekava* (lk 151-155). OÜ Vali Press
- Kõiv, K. (2001). Koolivägivalla mitu palet. In A. Tikerpuu (Koost.), *Eesti Lastekaitse Liidu konverents „Ei vägivallale“*. Konverentsi materjalid (lk 9–12). Lastekaitse Liit
- Laherand, M-L. (2008). *Kvalitatiivne uurimisviis*. OÜ Infotrükk
- Liikumakutsuv Kool. (2024). *Aktiivne vahetund*. TÜ Liikumislabor. Allikas:
<https://www.liikumakutsuvkool.ee/aktiivne-vahetund>
- Martinez- Andres, M., Bartolome-Gutierrez, R.,Rodriguez-Martin, B., Pardo-Guijarro, M.J., & Martiez-Vizcaino, V. (2017). A critical examination of school- based recess: what do the children think? *International Journal of Qualitative Studies on Health and Well- being*. 12(1)
- McLellan, E., MacQueen, K. M., & Neidig, J. L. (2003). Beyond the qualitative interview: Data preparation and transcription. *Field Methods*, 15(1), 63-84
- Nordahl, T., Flygare, E. & Drugli, M. B. (2016). *Relasjoner mellom elever*. Utdanningsdirektoratet. <https://www.udir.no/laring-ogtrivsel/skolemiljo/psykososialt-miljo/Relasjoner-mellom-elever/Innledning/>
- Olev, A., & Alumäe, T. (2022). *Estonian speech recognition and transcription editing service*. *Baltic Journal of Modern Computing*, 10(3). 409-421
- Patall, E.A.,Cooper. H., & Robinson, J. C. (2008). The Effects of Choice on Intrinsic Motivation and Related Outcomes: A meta-Analysis of Research Findings. *Psychologicalt Bulletin*, 134(2), 270- 300
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research & evaluation methods* (3rd ed.) SAGE Publications
- Pellegrini, A. D. (2005). *Recess: Its Role in Education and Development*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Pellegrini, A. D., & Blatchford, P. (2000). *Child at School: Interactions with Peers and Teachers*. Hoder Arnold
- Pellegrini, A. D., & Smith, P. K. (1993). School recess Implications for education and development. *Review of Educational Research*, 63(1), 51-67
- Pellegrini, A. D., Huberty, P. D., & Jones, I. (1995). The effects of recess timing on children's playground and classroom behaviors. *American Educational Research Journal*, 32(4), 848–864

- Ruus, V.-R., Veisson, M., Leino, M., Ots, L., Pallas, L., & Sarv, E.- S. (2007). Students' well-being, coping, academic success, and school climate. *Social Behaviour and Personality* 35, 919- 936
- Sarv, E.-S. (2008). *Õpetaja ja kool õpilase arengu toetajana: Õpetaja enesest ja koolist*. Tallinn: Tallinna Ülikooli Kirjastus
- SHARE Estonia. (2019). *Küsitaja juhend*. Allikas: https://share-estonia.ee/wp-content/uploads/2019/10/1-__Kuesitleja_juhend__p_hikuesitlus__l_plik-.pdf
- Stellino, M. B., Sinclair, C.D., Partrige, J.A., & King, K. M. (2010). Differences in children's recess physical activity: recess activity of the week intervention. *Journal of School Health*, 80, 436-444
- Õunapuu, L. (2014). *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes*. Tartu, Tartu Ülikool
- Yalon- Chamovitz., S., Mano., T., Jarus, T., & Weinblatt, N. (2006). Leisure activities during school break among children with learning disabilities: preference vs. performance. *British Journal of Learning Disabilities*, 34(1), 42-48

Lisad

Lisa 1. Intervjuu kava

Sissejuhatav küsimus:

- Kirjelda palun, mis Sulle kooli tulles ja koolis olles kõige rohkem meeldib? Too mõni näide.

Põhiküsimused:

1. Mida Sa hommikupoolses vahetunnis teed? Selgita, palun. Too näiteid!
2. Mida Sa lõunases vahetunnis teed? Selgita, palun. Too näiteid!
3. Mida Sa pärastlõunases vahetunnis teed? Selgita, palun. Too näiteid!
4. Kuidas Sulle meeldib hommikune vahetund? Selgita, palun. Too näiteid!
5. Kuidas Sulle meeldib lõunane vahetund? Selgita, palun. Too näiteid!
6. Kuidas Sulle meeldib pärastlõunane vahetund? Selgita, palun. Too näiteid!
7. Kuidas vahetundi Sinu arvates koolis saaks paremaks muuta? Selgita, palun. Too näiteid!

Lisa 2. 7. klassi ja 10. klassi õpilaste tsitaat, kood, alakategooria ja kategooria pealelõunase vahetunni meeldivuse kohta

7.klass				10.klass			
Tsitaat	Kood	Alakategooria	Kategooria	Tsitaat	Kood	Alakategooria	Kategooria
<i>"No siis on juba teada, et siuke üks kaks tundi on veel kooli tänase päeva lõpuni jäänud ja siis Sa saad koju minna." I4-7P</i>	siis sa saad koju minna	koolipäeva lõpu ootus	positiivne hinnang	<i>„Mulle väga meeldib, et siin on lühike vahetund (...)“ I3-10T</i>	väga meeldib	lühike vahetund	positiivne hinnang
<i>„Sest koju saab kohe minna ja siis on jummalalõbus olla. Tekib selline elevus sisse.“ I2-7P</i>	koju saab kohe minna	Rõõm	positiivne hinnang	<i>„(...) saab vaheldust kui need pikad vahetunnid on ja (...)“ I4-10P</i>	saab vaheldust	lühike vahetund	positiivne hinnang
<i>„Pärastlõunane vahetund on, siis on, juba ootad juba kodu.“ I3-7P</i>	ootad kodu	koolipäeva lõpu ootus	positiivne hinnang	<i>„(...) siis ma olen juba täitsa turrunud ära, ma ei jaksa enam midagi teha (...)“ I1-10P</i>	ei jaksa enam midagi teha	väsimus	negatiivne hinnang
<i>„(...) kuna tihti peale siis viimased tunnid, ja siis pärast saad koju minna nagu suurem osa (...)“ I3-7T</i>	pärast saad koju minna	koolipäeva lõpu ootus	positiivne hinnang	<i>„(...) kuna on pärastlõuna, siis ei viitsi ka midagi teha.“ I3-10T</i>	ei viitsi ka midagi teha	väsimus	negatiivne hinnang
<i>„Pärastlõunane, no siis ongi see hea, et jope ja vahetusjalanõud jalga ja kojumine.“ I4-7P</i>	kojumine	koolipäeva lõpu ootus	positiivne hinnang	<i>„Pärastlõunane nagu veits on raske, (...) et nagu tahaks nagu juba lõpetada ja minna“ I1-10T</i>	tahaks nagu juba lõpetada	koolipäeva lõpu ootus	positiivne hinnang
<i>„Väga meeldib (...) ja siis lähevad mõned juba nagu koolist ära ja siis saab olla omaette.“ I4-7T</i>	saab omaette olla	omaette olemine	positiivne hinnang				
<i>„(...) kõik on nagu rahulikumat, kõik on väsinud vaata.“ I3-7T</i>	kõik on rahulikumat	puhkamine	positiivne hinnang				
<i>„Pärastlõunane vahetund on väga selline kisa rohkem, kõik klassid lõugavad.“ I1-7T</i>	väga selline kisarohke	müra	negatiivne hinnang				
<i>„Viimane tund ja siis hakkad juba märatsema.“ I3-7P</i>	siis sa saad koju minna	koolipäeva lõpu ootus	positiivne hinnang				

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Marge Sepping,
annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose

7. JA 10. KLASSI ÕPILASTE ARVAMUSED VAHETUNNI KOHTA ÜHE KOOLI
NÄITEL, mille juhendaja on Kristi Kõiv,

reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni
autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu
Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i
litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja
üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, alates
21.05.2025 kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega
isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Marge Sepping
21.05.2025